

HE 45/2001 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosoikeudellista vanhentumista koskevien säännösten uudistamiseksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan rikosoikeudellista vanhentumista koskevien säännösten uudistamista. Ehdotettu rikoslain 8 luku sisältäisi säännökset syyteoikeuden vanhentumisesta, täytäntöönpanon raukeamisesta ajan kulumisen vuoksi sekä rikoksesta tuomitun kuoleman vaikutuksesta täytäntöönpanoon. Tärkein uudistus olisi mahdollisuus jatkaa syyteoikeuden vanhentumisaikaa eräissä tapauksissa. Esitys on osa rikoslain kokonaisuudis-

tusta.

Ehdotetut säännökset perustuvat Eduskunnan hallituksen esitykseen 27/1999 vp antamaan vastaukseen 6/2001 vp sisältyviin lakeihin, jotka tasavallan presidentti on jättänyt vahvistamatta.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	4
1. Johdanto	4
2. Nykytila.....	4
2.1. Lainsäädäntö	4
2.2. Oikeusvertailua	6
Yleistä	6
Yleiset syyteoikeuden vanhentumisajat	6
Erityisiä syyteoikeuden vanhentumisaikoja.....	7
Syyteoikeuden vanhentumisen alkaminen	8
Syyteoikeuden vanhentumisen lykkäytyminen.....	8
Syyteoikeuden vanhentumisen katkeaminen	9
Syyteoikeuden vanhentumisajan jatkaminen	9
Rangaistuksen tuomitsemisen estävä vanhentuminen	9
Vankeusrangaistuksen raukeaminen.....	9
Sakkorangaistuksen raukeaminen	10
2.3. Nykytilan arviointi.....	10
3. Poikkeuksellisen myöhään ilmi tulevat rikokset	13
4. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	14
5. Esityksen taloudelliset ja organisatoriset vaikutukset.....	15
6. Asian valmistelu	15
7. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	15
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	17
1. Lakiehdotusten perustelut	17
1.1. Rikoslaki	17
8 luku. Vanhentumisesta	17
9 luku. Oikeushenkilön rangaistusvastuusta	30
48 luku. Ympäristörikoksista	30
1.2. Laki yhdyskuntapalvelusta	30
1.3. Laki ehdollisesta rangaistuksesta	30
2. Voimaantulo	31
3. Säättämisjärjestys	31
LAKIEHDOTUKSET	33
rikoslain muuttamisesta	33
yhdyskuntapalvelusta annetun lain 5 §:n 3 momentin kumoamisesta	37
ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 8 §:n kumoamisesta.....	37

LIITE	38
RINNAKKAISTEKSTIT	38
rikoslain muuttamisesta	38
yhdyskuntapalvelusta annetun lain 5 §:n 3 momentin kumoamisesta	48
ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 8 §:n kumoamisesta.....	49

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Rikosoikeudelliselle vanhentumiselle voidaan esittää useita eri perusteita. Rikosoikeudellisen järjestelmän tavoitteena oleva yleisestävyys ei yleensä edellytä hyvin vanhojen rikosten rankaisemista, vaan pikemmin rikoksesta suhteellisen lyhyen ajan kuluessa seuraavaa rangaistusta. Rikollisen teon herättämän huomion mentyä ohi vaatimukset syyllisen rankaisemisesta vähitellen heikentyvät. Myös rikoksesta kärsimään joutuneiden tuntema hyvitystarve useimmiten vähenee ajan myötä. Jos syyllinen on teon jälkeen elänyt tekemättä rikoksia, syytteen nostaminen hyvin vanhasta teosta saattaa tuntua kohtuuttomalta. Vanhentumista voidaan perustella myös oikeusturvasyillä. Mitä pidempi aika rikoksesta kuluu, sitä vaikeampaa on hankkia luotettavaa näyttöä tapahtuneesta. Lisäksi on järkevää keskittää rikosten selvittämisen pääpaino tuoreimpiin tekoihin, koska järjestelmän voimavarat ovat rajalliset. Kaikkiaan vanhentuminen onkin rikosoikeudellisen järjestelmän vakiintunut osa, jota ei ole asetettu kyseenalaiseksi.

Mitä lievämpi rikos on, sen nopeammin saavutetaan vaihe, jolloin syytteen nostaminen olisi epätarkoituksenmukaista tai kohtuutonta. Rikosoikeudellinen vanhentumisjärjestelmä perustuukin yleensä siihen, että vähäiset rikokset vanhentuvat vakavia nopeammin.

Rikosoikeudellista vanhentumista koskevien säännösten uudistaminen on osa rikoslain kokonaisuudistusta. Nykyinen säännöstö on pääosin tarkoituksenmukainen, eikä sen soveltamisessa ole esiintynyt merkittäviä ongelmia. Esitys rakentuu keskeisesti voimassa olevan lainsäädännön pohjalle. Merkittävin uudistus olisi mahdollisuus jatkaa syyteoikeuden vanhentumisaikaa eräissä tapauksissa.

Ehdotetussa vanhentumista koskevassa rikoslain (39/1889) luvussa säädettäisiin syy-

teoikeuden vanhentumisen ohella rangaistuksen tuomitsemisen estävästä ehdottomasta vanhentumisajasta sekä ajasta, jossa eri rangaistukset raukeavat, mikäli niitä ei panna täytäntöön. Myös rikoksesta tuomitun kuoleman vaikutus täytäntöönpanoon säänneltäisiin rikosoikeudellista vanhentumista koskevassa luvussa.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö

Vanhentumista koskeva rikoslain 8 luku on suhteellisen uusi, vuodelta 1973. Lukuun on sittemmin tehty eräitä pieniä muutoksia, jotka eivät kuitenkaan ole muuttaneet sen rakennetta.

Luvun 1 § koskee syyteoikeuden vanhentumisaikaa, joka on porrastettu rikoksesta säädetyn enimmäisrangaistuksen mukaan neljään luokkaan. Rangaistusta ei saa tuomita, ellei syytettä ole nostettu

1) kahdessakymmenessä vuodessa, jos rikoksesta säädetty kovin rangaistus on vapausrangaistusta määräajaksi yli kahdeksan vuoden,

2) kymmenessä vuodessa, jos kovin rangaistus on vapausrangaistusta yli kahden vuoden ja enintään kahdeksan vuotta,

3) viidessä vuodessa, jos kovin rangaistus on vapausrangaistusta yli vuoden ja enintään kaksi vuotta, ja

4) kahdessa vuodessa, jos kovin rangaistus on vapausrangaistusta enintään vuosi tai sakkoa.

Jos rikoksesta voidaan tuomita elinkautinen vankeusrangaistus, syyteoikeus ei vanhennu. Erikseen on säädetty virkarikosten lyhimäksi vanhentumisajaksi viisi vuotta.

Luvun 2 §:n mukaan syyte katsotaan nostetuksi, kun syytettävä on laillisesti kutsuttu vastaamaan tai häntä vastaan on hänen henkilökohtaisesti saapuvilla ollessaan tehty rangaistusvaatimus. Syytteen nostaminen jutus-

sa, joka sittemmin jää tutkimatta tai jossa syytettä ei jatketa, on vanhentumisen kannalta merkityksetön.

Se, mistä ajankohdasta 1 §:ssä tarkoitetut määrääjat lasketaan, määritellään 3 §:ssä. Lähtökohtana on rikoksen tekopäivä. Jos määrätty seuraus on edellytyksenä teon rangaistavuudelle, aika lasketaan tuon seurauksen ilmenemispäivästä. Pykälän 2 momentissa on erityissäännös syyteoikeuden vanhentumisaajan laskemisesta, jos kysymys on 18 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta aviosopimukseen pettämisestä.

Luvun 4 §:ää muutettiin säädettäessä uusi 7 luku yhteisestä rangaistuksesta. Jos sama teko käsittää useita rikoksia, rangaistuksen saa tuomita kaikista rikoksista niin kauan kuin sen saa tuomita jostakin niistä.

Säännökset rangaistuksen tuomitsemisen vanhentumisesta ovat 5 §:ssä. Ne ovat tarpeen niissä tilanteissa, joissa syyte on nostettu määräajassa, mutta lopullisen ratkaisun saaminen juttua jostain syystä viivästyy. Tuomitsemisen estävä ehdoton määräaika on 15 vuotta, jos rikoksesta säädetty kovin rangaistus on vapausrangaistusta enintään kaksi vuotta, virantoimituksesta erottaminen tai sakkoa, ja 30 vuotta, jos enimmäisrangaistus on ankarampi. (Virantoimituksesta erottaminen poistettiin rikosoikeudellisesta seuraamusjärjestelmästä virkarikoslainsäädännön uudistuksen yhteydessä.) Ehdoton määräaika ei koske rikoksia, joista voidaan tuomita elinkautinen vankeusrangaistus.

Erytynen asianomistajarikoksia koskeva vanhentumissäännös on 6 §:ssä. Rangaistusta tällaisesta rikoksesta ei saa tuomita, ellei asianomistaja ole nostanut syytettä tai esittänyt syyttämispyyntöä yhdessä vuodessa siitä päivästä, jolloin hän sai tiedon rikoksesta ja sen tekijästä. Pykälässä säädetään myös muun muassa kuolleen asianomistajan oikeudenomistajille asetetusta vastaavasta määräajasta.

Menettämisseuraamuksesta on säädetty 7 §:ssä. Sitä ei saa tuomita, mikäli teosta ei vanhentumisen vuoksi saa tuomita rangaistusta. Menettämisseuraamusta koskevan vaateen lyhin vanhentumisaika on kuitenkin viisi vuotta. Tiettyjä, pykälässä tarkemmin määriteltyjä esineitä tai aineita koskeva menettämiskaide ei vanhennu.

Viittaussäännös rangaistusmääräysmenettelyä koskeviin erityisiin vanhentumissäännöksiin on 8 §:ssä.

Luvun 9—13 § sisältävät säännökset tuomitujen rangaistusten raukeamisesta. Luvun 9 §:ssä säädetään vankeusrangaistuksen raukeamisesta, mikäli sen täytäntöönpano ei ole alkanut rangaistuksen pituuden mukaan määrättyvässä ajassa lainvoimaisen tuomion antamispäivästä. Vankeusrangaistus raukeaa

1) kahdessakymmenessä vuodessa, jos rangaistus on määräaikainen ja yli kahdeksan vuotta,

2) viidessätoista vuodessa, jos rangaistus on yli neljä ja enintään kahdeksan vuotta,

3) kymmenessä vuodessa, jos rangaistus on yli vuoden ja enintään neljä vuotta, ja

4) viidessä vuodessa, jos rangaistus on enintään vuosi.

Elinkautinen vankeusrangaistus ei vanhennu. Sakon muuntorangaistus raukeaa, jollei sen täytäntöönpano ole alkanut kolmessa vuodessa lainvoimaisen tuomion antamisesta. Sakkoa koskeva vastaava määräaika on viisi vuotta (11 §) ja menettämisseuraamusta koskeva kymmenen vuotta (12 §).

Luvun 10 § sisältää yksityiskohtaisia säännöksiä 9 §:n määräaikaisten soveltamisesta, jos vankeusrangaistuksen tai sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano on keskeytynyt tai ehdonalaiseen vapauteen päästetty on määrätty menettämään vapautensa. Ulosmittauksen vaikutuksesta sakon ja menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon rautessa säädetään 13 §:ssä.

Luvun lopussa (14 ja 15 §) on säännökset seuraamusten raukeamisesta tuomitun kuollessa. Luvun 15 §:ssä säädetään myös, milloin kuolinpesä joutuu vastuuseen menettämisseuraamuksesta.

Vanhentumista koskevia säännöksiä on myös muissa rikoslain luvuissa. Oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään 9 luvussa. Jos rikoksentehtyjälle ei vanhentumisen vuoksi saa tuomita rangaistusta, ei myöskään oikeushenkilöä, jonka puolesta tai hyväksi hän on toiminut, saa tuomita rangaistukseen. Yhteisösakkoa koskevan vaateen lyhin vanhentumisaika on kuitenkin viisi vuotta (9 §). Pykälässä säädetään myös tuomitun yhteisösakon täytäntöönpanon raukeamisesta.

Ympäristörikoksista on säädetty 48 luvus-

sa. Sen 8 §:ssä säädetään, että muiden ympäristörikosten kuin ympäristörikkomuksen lyhin vanhentumisaika on kymmenen vuotta.

Yhdyskuntapalvelusta annetun lain (1055/1996) 5 §:n 3 momentin mukaan yhdyskuntapalvelu raukeaa samoin kuin sitä vastaava vankeusrangaistus rikoslain 8 luvun mukaan.

Nuorisorangaistuksen kokeilemisesta annetun lain (1058/1996) 4 §:n 4 momentin mukaan nuorisorangaistus raukeaa, jollei sen täytäntöönpano ole alkanut kolmen vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. Hallituksen esityksen (HE 109/1996 vp) mukaan kolmen vuoden kuluttua nuorisorangaistuksen tuomitsemisesta tuomittu on 18—20-vuotias eikä kolmen vuoden takaisen nuorisorangaistuksen täytäntöönpano enää ole tarkoituksenmukaista.

Rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) 11 §:ssä on vanhentumista koskevia säännöksiä. Rangaistusmääräystä ei saa antaa, jos rangaistusvaatimusta ei ole annettu tiedoksi ennen kuin syyteoikeus on rikoslain 8 luvun säännösten nojalla vanhentunut. Rangaistusmääräyksen antaminen on kielletty myös silloin, jos rangaistusvaatimuksen tiedoksiantamisesta on kulunut enemmän kuin yksi vuosi.

Rikesakkolain (66/1983) 10 §:n 1 momentin mukaan rikesakko raukeaa, jollei sitä koskevaa määräystä ole annettu tiedoksi kolmen kuukauden kuluessa rikkomuksen tekopäivästä. Rikesakon täytäntöönpanon vanhentumisesta on voimassa, mitä tuomitun sakon täytäntöönpanon vanhentumisesta on säädetty (21 §).

Sotilaskurinpitolain (331/1983) 6 §:n 1 momentin mukaan rikosoikeudellista vanhentumista koskevia säännöksiä sovellettaessa rinnastetaan kurinpitörangaistus sakkoon. Pykälän 2 momentissa säädetään, että kurinpitomenettelyä ei kuitenkaan saa panna viereille sen jälkeen, kun vuosi on kulunut rikoksen tekemisestä.

Myös ehdollisesta rangaistuksesta annettusalaissa (135/1976) on vanhentumista sivuvia säännöksiä. Lain 4 §:n mukaan tuomioistuimien voi määrätä ehdollisen rangaistuksen pantavaksi täytäntöön, jos ehdolliseen rangaistukseen tuomittu tekee koetusajana uuden rikoksen, josta hänet olisi tuomittava

vankeusrangaistukseen. Syyte rikoksesta on kuitenkin nostettava viimeistään vuoden kuluessa koetusajan päättymisestä. Jos ehdollista rangaistusta ei ole 4 §:n mukaan määrätty täytäntöön pantavaksi, on rangaistus rauennut (6 §). Jos ehdollinen rangaistus on määrätty pantavaksi täytäntöön, on rikoslain 8 luvun 9 §:ssä mainittu aika laskettava täytäntöönpanoa koskevan lainvoimaisen tuomion antamispäivästä (8 §).

2.2. Oikeusvertailua

Yleistä

Rikosoikeudellista vanhentumista käsiteltiin Pohjoismaiden rikosoikeuskomiteassa vuosina 1964—1966. Komitea antoi vuonna 1967 asiasta mietinnön. Pohjoismaiden vanhentumislainsäädäntö onkin varsin yhdenmukainen ja suunnilleen yhtä vanha. Ruotsin rikosoikeudellista vanhentumista koskeva lainsäädäntö on pääosin vuodelta 1962, ja se tuli muun rikoslain tavoin voimaan vuoden 1965 alussa. Tanskan lainsäädäntö uudistettiin vuonna 1967 ja Norjan vuonna 1972. Vertailussa tarkastellaan pohjoismaiden lisäksi Saksan, Itävallan ja Ranskan lainsäädäntöä.

Yleiset syyteoikeuden vanhentumisajat

Vertailuun valituissa maissa syytteen vanhentumisaika on yleensä porrastettu enimmäisrangaistuksen mukaan. Ranskassa porrastus perustuu rikoksen vakavuusasteen mukaiseen jaotteluun (crimes, délits, contraventions).

Vertailua vaikeuttaa vaihteleva enimmäisrangaistusten porrastus. Silti voidaan sanoa, että Ranskaa lukuun ottamatta vanhentumisajat ovat melko yhteneväisiä. Ranskan vanhentumisaikojen suhteellinen lyhyys johtuu osaksi siitä, että niiden porrastus ei perustu enimmäisrangaistuksiin. Suomi ja Ruotsi, Norja ja Tanska sekä Saksa ja Itävalta muodostavat keskenään varsin yhtenevät parit.

Yleiset syyteoikeuden vanhentumisajat

Rikoksen enimmäis-rangaistus	Suomi	Ruotsi	Norja	Tanska	Saksa	Itävalta	Ranska
Sakko							1 v
Sakko tai 6 kk vankeutta						1 v	
Sakko tai 1 v vankeutta	2 v	2 v	2 v	2 v	3 v		
1 v vankeutta						3 v	
2 v vankeutta	5 v	5 v					
4 v vankeutta			5 v	5 v			
5 v vankeutta					5 v	5 v	
8 v vankeutta	10 v	10 v					
Määräaika (yli 8 v) vankeutta	20 v	15 v					
10 v vankeutta			10 v	10 v	10 v	10 v	3 v
Määräaika (yli 10 v) vankeutta				15 v	20 v	20 v	
15 v vankeutta			15 v				
21 v vankeutta			25 v				
Vankeutta elinkaudeksi	Ei vanh.	25 v	(Ei voi tuomita)	Ei vanh.	30 v	Ei vanh.	10 v

Erityisiä syyteoikeuden vanhentumisaikoja

Verorikoksille on säädetty Ruotsissa viiden vuoden ja Norjassa kolmen vuoden erityinen vanhentumisminimi. Tanskassa on eräille taloudellisille rikoksille säädetty säännönmuukaista pidempi vanhentumisaika. Esimerkiksi törkeän veropetoksen vanhentumisaika on kymmenen vuotta. Myös Tanskan erityislainsäädännössä on säädetty runsaasti säännönmukaista pitempiä vanhentumisaikoja. Lisäksi Tanskassa 1. päivänä kesäkuuta 1997 voimaan tulleen lainmuutoksen mukaan erityinen kymmenen vuoden vanhentumisaika koskee myös erästä alaikäisiin kohdistuvien seksuaalirikosten tyyppiä, jossa säännönmu-

kainen vanhentumisaika on viisi vuotta.

Norjassa ja Tanskassa on myös asianomistajan syyteoikeutta koskevia säännöksiä. Kuuden kuukauden vanhentumisaika alkaa kulua silloin, kun asianomistaja on saanut sellaisen tiedon, että hänellä on riittävästi perusteita pyytää rikoksen syytteeseenpanoa.

Saksassa syyteoikeus kansanmurhasta ja murhasta ei vanhennu. Ranskassa vanhentumattomia ovat rikokset ihmisyyttä vastaan.

Ranskan erityisistä vanhentumisaajoista voi mainita, että vaalirikosten vanhentumisaika on kuusi kuukautta vaalituloksen julistamisesta. Painotuotteella tehty rikos tai rikkomus vanhentuu kolmessa kuukaudessa. Huumausainerikosten vanhentumisaika on puolestaan

yleisten säännösten perusteella määräytyvää pitempi, kymmenen vuotta.

Syyteoikeuden vanhentumisen alkaminen

Yleensä vanhentumisaika alkaa tekopäivästä tai lainvastaisen toiminnan päättymisestä. Tästä pääsäännöstä on kuitenkin eräitä poikkeuksia.

Ruotsissa kirjanpitorikosten vanhentumisaika alkaa konkurssista (tai eräistä vastaavista toimenpiteistä).

Ruotsissa tuli vuoden 1995 alussa voimaan alaikäisiin kohdistuvia seksuaalirikoksia koskeva lainmuutos. Sen yhtenä osana muutettiin vanhentumisaikoja. Jos on kysymyksessä uudistetussa säännöksessä tarkemmin määritelty seksuaalirikos alle 15-vuotiasta lasta kohtaan, lasketaan vanhentumisaikojen alkua siitä päivästä, kun asianomistaja täyttää tai olisi täyttänyt 15 vuotta.

Ruotsalaisessa mietinnössä (Ökat skydd för barn, Ds 1993:80) todetaan, että tällaiset rikokset aiheuttavat usein elinikäisiä psyykkisiä vaurioita. Vanhentumisaikojen pidentämisen ongelmana ovat todisteluvaikeudet. Riittävä näyttöä ei ehkä enää saada. Mietinnössä viitataan asianomistajan pettymykseen tällaisessa tilanteessa. Syytteen hylkäämisen aiheuttama pettymys voi olla suurempi kuin mitä olisi aiheuttanut tieto siitä, ettei jutusta voi enää vanhentumisen takia nostaa syytettä. Mietinnössä mainitaan myös, että muunkinlaiset rikokset, lähinnä väkivaltarikokset, voisivat tarvita pidemmän vanhentumisaikojen. Rikoksilla, joilla on samanlainen rangaistusarvo, ei saisi olla erilaisia vanhentumisaikoja. Lapsiin kohdistuvilla seksuaalirikoksilla on kuitenkin erityisasema väkivaltarikosten joukossa.

Norjassa tuli syksyllä 1998 voimaan lainmuutos, joka koski syyteoikeuden vanhentumisen poikkeuksellista alkamisaikaa. Kun kysymyksessä on alle 14-vuotiaaseen kohdistunut seksuaalirikos, vanhentumisaikojen alkua lasketaan siitä päivästä, jona asianomistaja täyttää 18 vuotta.

Myös Saksassa on vuonna 1994 säädetty, että kun kysymyksessä on lapsen kohdistunut seksuaalirikos, vanhentumisaika alkaa, kun uhri täyttää 18 vuotta.

Ranskankin lainsäädännössä on alaikäisiä

koskeva erityissäännös. Jos uhri on alaikäinen ja tekijä tämän vanhempi, isovanhempi, adoptiovanhempi tai vastaava, jolla on valtaa alaikäiseen nähden, vanhentumisaika alkaa tämän täysi-ikäiseksi tulosta.

Syyteoikeuden vanhentumisen lykkäytyminen

Lykkäytymisperuste ei katkaise vanhentumista, vaan pysäyttää sen väliaikaisesti. Norjassa ja Tanskassa vanhentumisen kulumisen lykkäytyy epäillyn pakoilun ajaksi.

Saksassa vanhentumisaika ei kulu sinä aikana, kun syyteoikeus ei ole lain mukaan alkanut tai se ei jatku. Tämä koskee sekä syytteen esteitä yksittäistapauksissa että tapauksia, joissa syyte on yleisten säädösten mukaan mahdoton. Myös riippuvuus esikysymyksen ratkaisusta lykkää vanhentumisaikojen kulumista. Kolmannen valtakunnan olemassaoloaikana (vuodesta 1933 toisen maailmansodan loppuun) tehtyjen tiettyjen rikosten vanhentumisaika ei kulunut tuona aikana. Sama koskee eräitä entisessä DDR:ssä 11.10.1949—2.10.1990 tehtyjä rikoksia.

Itävallassakaan vanhentumisaikaan ei lasketa aikaa, jolloin lain mukaan syytetoimiteitä ei voi alkaa tai jatkaa. Sama koskee aikaa, jolloin teosta johtuva rangaistusmenetely tekijää vastaan on vireillä.

Ranskassa on neljä laillista vanhentumisen lykkäytymisen perustetta. Ensinnäkään toisen maailmansodan miehitysaikana tehtyjen rikosten vanhentumisaika ei tuolloin kulunut. Jos tuomio on virheellinen ja tuomiota tämän vuoksi oikaistaan, on vanhentumisaika lykkäytynyt siihen asti, kunnes virhe on todettu. Verorikosten syyteoikeuden vanhentuminen lykkäytyy enintään kuudeksi kuukaudeksi rikoksen tutkinnan ajaksi. Jos tuomioistuimien joutuu kilpailuoikeudellisissa tapauksissa pyytämään lausuntoa kilpailuneuvostolta, vanhentuminen lykkäytyy tarvittaessa.

Lisäksi Ranskan oikeuskäytännössä on ollut erilaisia tilanteita, joissa vanhentumisen on katsottu lykkäytyneen. Yhteistä näille on se, että kysymyksessä on ollut oikeudellinen tai tosiasiallinen este toiminnalle. Oikeudellisia esteitä ovat olleet esimerkiksi alustavan kysymyksen tutkiminen ja muutoksenhaku. Vanhentuminen lykkäytyy myös, jos epäilty

pidätetään ulkomailla sellaisessa maassa, joka kieltäytyy luovutuksesta. Samoin on katsottu vanhentumisen lykkäytyneen, kun tutkintatuomari on päästänyt vanhentumisajan kulumaan tekemättä mitään tutkintatoimenpiteitä. Oikeuskäytännössä on edelleen katsottu vanhentumisen lykkäytyneen tosiasiallisten esteiden vuoksi, kuten vihollisen hyökkäys maahan, miehitys, ja epäillyn mielenvikaisuus, joka on syntynyt rikoksen teon jälkeen.

Syyteoikeuden vanhentumisen katkeaminen

Ruotsissa vanhentuminen katkeaa epäillyn vangitsemisella tai syytteen tiedoksiannolla. Verorikoksissa jo epäilyn tiedoksianto riittää katkaisemaan vanhentumisen.

Norjassa ja Tanskassa vanhentuminen katkeaa sellaisilla oikeudenkäyntitoimenpiteillä, joiden seurauksena epäilty kohdellaan syytettynä. Kysymykseen tulevat, paitsi tuomioistuimen, myös syyttäjän ja poliisin toimenpiteet. Katkeaminen ei Norjassa edellytä, että toimenpide tulee epäillyn tietoon.

Saksassa on tarkkaan säädelty, mitkä toimenpiteet katkaisevat vanhentumisen. Luettelossa on 12 kohtaa. Vanhentuminen katkeaa syytetyn kuulustelulla tai kuulustelun määräämisellä. Vanhentumisen katkaisevat myös muun muassa takavarikko- tai kotietsintämääräys, pidätysmääräys, virallisen syytteen nostaminen, rangaistusmääräys ja oikeuden pyyntö tutkinnan käynnistämiseksi ulkomailla. Jokaisen jälkeen vanhentumisaika alkaa kuluu uudestaan. Syyteoikeus vanhentuu kuitenkin viimeistään, kun vanhentumisen alkamisajankohdasta on kulunut kaksi kertaa laissa säädetty vanhentumisaika.

Ranskassa toimenpiteet rikoksen tutkimiseksi tai syyttämiseksi katkaisevat vanhentumisen. Tämän jälkeen alkaa uudelleen kuluu kymmenen vuoden vanhentumisaika. Katkeaminen koskee kaikkia rikokseen osallisia. Käytännössä katkeamisen aiheuttavat toimenpiteet on käsitetty hyvin laajasti. Syyteoikeus voi myös katketa useampaan kertaan, jolloin uusi vanhentumisaika alkaa.

Syyteoikeuden vanhentumisajan jatkaminen

Ruotsissa voi tuomioistuin syyttäjän hake-

muksesta pidentää veropetoksen ja törkeän veropetoksen vanhentumisaikaa. Näin voidaan menetellä, jos haastetta tai tietoa epäilystä ei ole voitu antaa epäillylle tiedoksi, koska hänen kotipaikkansa ei ole tiedossa tai koska häntä ei ole tavattu kotipaikallaan eikä muuallakaan ja hänen voidaan olettaa pakoilleen taikka koska hän on pysyvästi oleskellut ulkomailla.

Jatkoaika määrätään sen mukaan, mitä voidaan olettaa tarvittavan tiedoksiantoa varten, kuitenkin vähintään kuudeksi kuukaudeksi. Jos jatkoaika ei riitä, tuomioistuin voi syyttäjän hakemuksesta myöntää sille jatkoa. Kaikkiaan pidennykset eivät saa ylittää viittä vuotta.

Hakemuksen jatkoajan myöntämisestä täytyy saapua alioikeuteen ennen pidennettäväksi anottavan ajan kulumista loppuun. Asian käsittely on kirjallinen. Epäillylle on varattava tilaisuus lausua syyttäjän hakemuksesta, jos se käy päinsä.

Eräänlaisesta automaattisesta vanhentumisajan jatkumisesta on säädetty Itävallan laissa. Vanhentumisaikana tehty uusi rikos, joka johtuu samasta haitallisesta taipumuksesta, estää vanhan rikoksen vanhentumisen, ennen kuin uudenkin teon vanhentumisaika on mennyt umpeen.

Rangaistuksen tuomitsemisen estävä vanhentuminen

Ruotsissa on säädetty Suomen tavoin ehdottomista vanhentumisajoista. Seuraamusta ei saa tuomita, kun tekopäivästä on kulunut viisi vuotta, jos rikoksesta voidaan tuomita vain enintään sakkoa; 15 vuotta, jos rikoksesta voi seurata enintään kaksi vuotta vankeutta; ja 30 vuotta muissa tapauksissa.

Vankeusrangaistuksen raukeaminen

Vankeusrangaistuksen raukeaminen määräytyy yleensä tuomitun rangaistuksen mukaan. Kuitenkin Ranskassa raukeamisajat määräytyvät rikoksen vakavuusasteen perusteella. Muissa vertailuun valituissa maissa raukeamisen määräajat ovat melko samanlaisia, erityisesti pohjoismaissa hyvinkin yhteneviä.

Vankeusrangaistuksen raukeamisen määräajat

Tuomittu enimmäisrangaistus	Suomi	Ruotsi	Norja	Tanska	Saksa	Itävalta	Ranska
3 kk						5 v	
1 v	5 v	5 v	5 v	5 v	5 v	10 v	
4 v	10 v	10 v	10 v	10 v			
5 v					10 v		
8 v	15 v	15 v	15 v	15 v			
Määräaika (yli 8 v)	20 v	20 v		20 v			
10 v					20 v	25 v	5 v
Määräaika (yli 10 v)					25 v	Ei raukea	
20 v			20 v				
Yli 20 v			30 v				
Elin-kautinen	Ei raukea	30 v	(Ei voi tuomita)	Ei raukea	Ei raukea	Ei raukea	20 v

Sakkorangaistuksen raukeaminen

Ruotsin lain mukaan sakon täytäntöönpano raukeaa viidessä vuodessa. Norjassa ja Tanskassa sakon täytäntöönpano raukeaa kolmessa vuodessa, jos kysymyksessä on enintään 3 000 kruunun sakko, ja muuten viidessä vuodessa.

Saksassa yli 30 päiväsakon sakkorangaistukset raukeavat viidessä vuodessa ja enintään 30 päiväsakon sakkorangaistukset kolmessa vuodessa.

Itävallassa sakkorangaistus, joka voidaan muuntaa yli kolmen kuukauden vankeusrangaistukseksi, raukeaa kymmenessä vuodessa. Muissa tapauksissa sakkorangaistus raukeaa viidessä vuodessa.

Ranskassa rikkomuksesta (contravention) voidaan tuomita sakkoa. Rikkomuksesta

tuomittu rangaistus raukeaa kahdessa vuodessa.

2.3. Nykytilan arviointi

Vanhentumista koskeva rikoslain 8 luku on varsin uusi ja kirjoitustavaltaan jokseenkin nykyaikainen. Se voidaan ottaa myös uuden säännösten perustaksi. Tosin luku sisältää eräitä säännöksiä, joita ei enää voida pitää ajanmukaisina, eikä niitä vastaavia ehdoteta otettaviksi uuteen vanhentumissäännöstyön. Tällainen on 3 §:n 2 momentin säännös, jonka mukaan syyteoikeuden vanhentumisaika lasketaan avioliiton peruutumista koskevan kanteen nostamispäivästä, jos syytetä ei saa nostaa ennen kuin avioliiton peruutumista on haettu. Säännös viittaa rikoslain 18 luvun 1 §:ssä tarkoitettuun rikokseen, eli aviosopi-

mukseen pettämiseen. Tällaista hyvin harvinaista rikosta koskeva vanhentumisajan erityissääntely ei ole enää tarpeen. Rikoslain 18 luku tulee rikoslain kokonaisuudistuksessa todennäköisesti muuttumaan.

Vanhentumista koskevan 8 luvun 9 §:n lopussa määritellään vanhentumisajan laske- mistapa, jos lykkäytymään määrätty sakon muunto- rangaistus on määrätty pantavaksi täytäntöön. Mahdollisuus määrätä muunto- rangaistus lykkäytymään poistui jo vuonna 1977.

Nykyiset 1 §:n mukaiset syyteoikeuden yleiset vanhentumisajat ovat osoittautuneet tarkoituksenmukaisiksi, eikä niitä ole syytä muuttaa. Virkarikosten erityisestä vanhentumisajasta on säädetty 1 §:n 4 momentissa. Voidaan pitää epäjohdonmukaisena sitä, että säännös ei koske julkisyhteisön työntekijän rikoksia, vaikka ne on rikoslain 40 luvussa yleensä rinnastettu virkarikoksiin.

Käytännössä on ollut joissakin tilanteissa tulkinnanvaraista, mitä on pidettävä 8 luvun 3 §:ssä tarkoitettuna rikoksen tekopäivänä, josta syyteoikeuden vanhentuminen laske- taan. Tämä koskee laiminlyöntirikoksia, niin sanottuja jatkuvia rikoksia ja rikokseen osal- lisuutta. Korkein oikeus on antanut eräitä täl- laisia tilanteita koskevia ennakkopäätöksiä (1980 II 127, 1984 II 15, 1985 II 6, 1986 II 88). Näitä käsitellään tarkemmin yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Nykyisessä 8 luvun 4 §:ssä on säädetty, et- tä jos sama teko käsittää useita rikoksia, ran- gaistuksen saa tuomita kaikista rikoksista niin kauan kuin sen saa tuomita jostakin niis- tä. Säännös on siinä muodossa, millaiseksi se säädettiin uudistettaessa nykyään yhteistä rangaistusta koskeva rikoslain 7 luku. Tuossa uudistuksessa luovuttiin eri konkurrenssi- muotojen erottelusta. Nykyinen 8 luvun 4 §:n säännös onkin tavallaan poikkeus 7 luvun uudistuksessa omaksutusta perusratkaisusta.

Ilman 8 luvun 4 §:n erityissäännöstä kukin rikos vanhentuisi itsenäisesti. Rikoslain 7 lu- vun uudistukseen liittyvässä hallituksen esi- tyksessä (HE 40/1990 vp) todetaan, että kos- ka yksi- ja monitekoisen rikosten yhtymisen erottelulla ei enää rangaistuksen määräämis- tavan kannalta olisi merkitystä, saattaisi olla perusteltua, että kukin rikos vanhentuisi itse- näisesti myös silloin, kun useampi rikos on

tehty yhdellä teolla eli niin sanotuissa ideaa- likonkurrenssitapauksissa. Rikosten itsenäis- tä vanhentumista näissä tapauksissa voitaisiin perustella sillä, että rajanveto niiden tapaus- ten välillä, joissa rikos on tehty yhdellä tai useammalla teolla, usein on hyvin häilyvä, todettiin esityksessä. Vastaperusteena esityk- sessä viitattiin pohjoismaisen yhtenäisyyden säilyttämiseen, jonka nojalla esityksessä pää- dyttiin ehdotettuun kantaan.

Voi kuitenkin pitää kyseenalaisena, mikä paino pohjoismaiselle yhtenäisyydelle on an- nettava, kun kysymys on varsin teknisestä lainsäädännön yksityiskohdasta. Vanhentu- mista koskeva lainsäädäntö ei ole muuten- kaan yhtenäinen eri pohjoismaissa. Tärke- ämmältä tuntuukin, että vanhentumista kos- keva säännöstö on johdonmukainen suhtees- sa rikoslain uudistettuun 7 lukuun.

Tietyn tapahtumakokonaisuuden selvittä- misen kannalta on edullista, jos mikään sii- hen liittyvistä rikoksista ei ole vanhentunut. Jos vanhentuneen rikoksen tutkiminen on vanhentumattoman rikoksen selvittämisen kannalta tarpeen ja rikokset liittyvät kiinteäs- ti toisiinsa, tulisi molemmat tutkia. On tul- kinnanvaraista, estävätkö esitutkintaa koske- vat säännökset tutkimasta vanhentunutta ri- kosta, mutta ehdotonta estettä tälle ei liene. Sen vuoksi rikostutkinnalliset syytkään eivät edellytä sitä, että tietyn kokonaisuuden sisäl- tämät kaikki rikokset vanhentuisivat yhtä ai- kaa.

Luvun 6 §:n sisältämät erityissäännökset asianomistajarikosten erityisestä yhden vu- den vanhentumisajasta ovat aiheuttaneet oi- keuskäytännössä tulkintaongelmia. Eduskun- nan lakivaliokunta (LaVM 22/1994 vp) totesi rikoslain kokonaisuudistuksen II vaihetta kä- sitellessään, että asianomistajarikosten erityi- sen vanhentumisajan alkamisajankohta on joissakin tapauksissa osoittautunut epämää- räiseksi ja vaikeasti todennettavaksi.

Rikoslain kokonaisuudistuksessa asian- omistajarikosten määrä on vähentynyt, ja tä- mä suunta todennäköisesti jatkuu myös uu- distuksen loppuvaiheissa. Ne asianomistaja- rikokset, joissa erityinen yhden vuoden van- hentumisaika voi aiheuttaa ongelmia, ovat lähinnä talousrikoksia. Asianomistajarikoksia ovat esimerkiksi useat yritykseen kohdistuvat rikokset elinkeinorikoksia koskevassa 30 lu-

vussa, 36 luvun 5 §:n mukainen luottamusaseman väärinkäyttö ja eräät 39 luvussa säännellyt velallisen rikokset. Rikosepäilyjä saatetaan selvitellä pitkäänkin asianomistajana olevan yhteisön eri toimielimissä, ja on tulkinnanvaraista, milloin epäilyt voi katsoa niin vahvoiksi, että asianomistajan voi sanoa saaneen tiedon rikoksesta. Asianomistajan taholla tapahtuneet henkilövaihdokset voivat myös sekoittaa määrääjän laskemista. Vuoden määräaika saattaa olla lyhyt, kun asianomistajan on ehkä vaikea varmentaa heränneet epäilyt ja tehdä riittävän täsmällinen syyttämispyyntö.

Useita asianomistajarikoksia koskee säännös, että mikäli erittäin tärkeä yleinen etu vaatii, syyttäjä saa nostaa syytteen ilman asianomistajan ilmoitustakin. On epäselvää, mikä erityisen yhden vuoden vanhentumisajan merkitys on tällaisessa tapauksessa.

Asianomistajarikoksia koskevan erityissääntelyn tarvetta vähentää myös asianomistajan aseman muuttuminen uudistetussa rikosprosessissa. Uudistuksen jälkeen asianomistaja saa itse nostaa syytteen rikoksesta vain, jos virallinen syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta (laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa, 689/1997, 1 luvun 14 §:n 1 momentti).

Erityisestä menettämisseuraamusta koskevan vaateen lyhimmästä vanhentumisajasta on säädetty 7 §:ssä. Siitä seuraa, että eräissä tapauksissa konfiskaatio voi tulla kysymykseen, vaikka syyteoikeutta rikoksesta ei enää ole. Tämä koskisi rikoksia, joiden vanhentumisaika on enintään kaksi vuotta, eli joiden enimmäisrangaistus on vuosi vankeutta. Syyteoikeuden vanhentuminen ei estä vaatimasta rikoksen tuottamaa hyötyä korvattavaksi vahingonkorvauksena tai edunpalautuksena. Veronkorotukset ja muut hallinnolliset maksuseuraamukset voidaan panna täytäntöön syyteoikeuden vanhentumisesta huolimatta. Talousrikosten torjunnan ja rikoksella saadun hyödyn menettämisseuraamuksen tehon varmistamiseksi on kuitenkin syytä säilyttää erityinen konfiskaatiota koskeva lyhin määräaika.

Nykyisessä vanhentumista koskevassa rikoslain luvussa taikka muuallakaan lainsäädännössä ei ole säännöksiä siitä, missä ajassa oikeudenkäynnin kulun turvaamiseksi asetet-

tu uhkasakko vanhentuu. Tästä on aiheutunut käytännössä tulkintaongelmia.

Enimmäisrangaistuksiin perustuva syyteoikeuden vanhentuminen on järjestelmänä johdonmukainen, mutta joissakin tilanteissa tarpeettoman jäykkä. Jos vanhentumisaika on osoittautunut yksittäistapauksessa liian lyhyeksi, sitä ei voida mitenkään jatkaa. Kuitenkin rikosten tutkinta on monimutkaistunut, ja tarvetta poiketa vanhentumisajoista saattaa esiintyä.

Esimerkkeinä rikoksista, joiden tutkinta voi olla vaikeaa, ovat talous- ja työrikokset. Rikoslain kokonaisuudistuksen toisen vaiheen yhteydessä eduskunnan työasiainvaliokunta (lausunto 1/1994 vp) piti työturvallisuusrikosten rangaistusasteikkoa joiltain osin ongelmallisena vanhentumisen kannalta. Ehdotettu mahdollisuus jatkaa syyteoikeuden vanhentumisaikaa vähentäisi näitä ongelmia.

Toinen tilanne, missä tarvetta jatkaa vanhentumisaikaa voi esiintyä, liittyy syytetyn pakoiluun. Sellaista on käytännössä esiintynytkin. Tapaukset, joissa syytettä vältellään pakoilemalla kunnes vanhentumisaika loppuu, ovat seuraamusjärjestelmän uskottavuuden kannalta haitallisia. Voi esiintyä muunkin tyyppisiä tilanteita, joissa vanhentumisajan jatkaminen on yleisen edun kannalta tarpeen.

Joissain yksittäistapauksissa vanhentumissäännös voi vaikuttaa kohtuuttoman ankaralta. Jos syyte nostetaan vanhentumisajan loppulla usean vuoden kuluttua suhteellisen vähäisestä rikoksesta, rangaistus saattaisi vakavasti vaarantaa esimerkiksi rikoksentehtäjän perheen taloudellisen aseman. Onkin syytä pohtia myös, olisiko tarvetta tehdä vanhentumisjärjestelmää joustavammaksi lievempäänkin suuntaan. Tällä hetkellä jousto lievempään suuntaan on kuitenkin mahdollista toimenpiteistä luopumista koskevien säännösten perusteella. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 8 §:n mukaan virallinen syyttäjä saa jättää syytteen nostamatta muun muassa, kun oikeudenkäyntiä ja rangaistusta on pidettävä kohtuuttomina tai tarkoituksettomina. Tuomioistuin puolestaan saa jättää rikoslain 3 luvun 5 §:n 3 momentin mukaan rangaistuksen tuomitsematta, milloin rangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana. Rikosasioiden oikeuden-

käynti uudistukseen liittyvässä hallituksen esityksessä (HE 82/1995 vp) mainitaan mahdollisena syyttämättä jättämisen perusteena tilanne, jossa rikoksen syytteen esittämisen pitkäaikoinen vanhentumisaika on kulunut miltei loppuun ja rikos on sattumanvaraisesti vasta tässä vaiheessa tullut viranomaisten tietoon. Vastaavasti rikoksen tekemisestä kulunut huomattavan pitkä aika tai vanhentumisaikojen läheneminen kohti loppua voivat puoltaa tuomitsematta jättämistä, todettiin toimenpiteistä luopumista koskeneeseen uudistukseen liittyvässä hallituksen esityksessä (HE 79/1989 vp). Myös rangaistusta mitattaessa, rangaistussäännöksestä 3 luvun 5 §:n 2 momentin mukaisesti poikettaessa ja armahdusmenettelyssä on mahdollista ottaa huomioon rikoksen tekemisestä kulunut pitkä aika.

Kun jo nykyisen lainsäädännön mukaiset mahdollisuudet otetaan huomioon, vanhentumissäännösten kohtuullistamiseksi ei ehdoteta uusia säännöksiä.

Vanhentumista koskevia säännöksiä on 8 luvun lisäksi muissakin rikoslain luvuissa ja myös muissa laeissa, joten sääntely on jonkin verran hajanainen. On tarpeen siirtää osa vanhentumissäännöksistä vanhentumista koskevaan rikoslain lukuun. Toisissa tapauksissa taas riittäisi, että luvussa viitattaisiin muiden lakien vanhentumissäännöksiin.

Nuorisorangaistuksen kokeilemisesta annettu laki sisältää säännöksen nuorisorangaistuksen raukeamisesta. Kun kysymyksessä on kokeilulaki, ei mainitun säännöksen siirtäminen rikoslakiin ole tässä vaiheessa tarpeellista.

3. Poikkeuksellisen myöhään ilmi tulevat rikokset

Kansainvälinen vertailu osoittaa, että eräissä tapauksissa on omaksuttu poikkeuksellisia järjestelyjä vanhentumisaikojen pidentämiseksi. Vanhentumisen on voitu katsoa tietyissä tilanteissa lykkäytyvän tai on voitu säätää vanhentumisen poikkeuksellisesta alkamisesta. Erityisjärjestelyjä voisivat edellyttää lähinnä sellaiset rikokset, joissa asianomistaja ei ole pystynyt saattamaan rikosta viranomaisten tietoon vanhentumisaikojen kuluessa. Tämä voi johtua siitä, että asianomistaja on ollut alistussuhteessa rikoksen tekijään, ja

vasta tuosta suhteesta vapauduttuaan ilmoittaa rikoksen viranomaiselle. Ainakin lapsen seksuaalisen hyväksikäytön voidaan ajatella olevan tällainen rikos.

Vuoden 1999 alussa tuli voimaan laki rikoslain muuttamisesta (563/1998), jolla uudistettiin seksuaalirikoksia koskevat rangaistussäännökset. Törkeää lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskeva säännös (20 luvun 7 §) on kirjoitettu siten, että tällainen hyväksikäyttö voidaan aikaisempaa useammin katsoa törkeäksi. Törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan muun muassa silloin, jos kohteena on lapsi, jolle rikos lapsen iän tai kehitystason vuoksi on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa, sekä silloin, kun rikos on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa lapselle hänen tekijää kohtaan tuntemansa erityisen luottamuksen tai muuten tekijästä erityisen riippuvaisen asemansa vuoksi. Lisäksi rikoksen on oltava kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä voidaan tuomita vankeutta vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Korkean enimmäisrangaistuksen vuoksi törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö vanhentuisi ehdotuksen mukaan 20 vuodessa. Tuota aikaa voidaan pitää riittävänä törkeän hyväksikäytön saattamiseksi viranomaiskäsittelyyn. Uhri ehtii vanhentumisaikojen kuluessa saavuttaa täysi-ikäisyyden ja luultavasti pystyy vapautumaan alistussuhteesta. Myös vähäisemmissä seksuaalisen hyväksikäytön tapauksissa säännönmukaisesti vanhentumisaikaa voidaan pitää riittävänä.

Ainakin Ruotsissa, Norjassa, Saksassa ja Ranskassa on erityissäännöksiä lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten vanhentumisen alkamisesta. Suomen laissa määriteltyä lapsen törkeää seksuaalista hyväksikäyttöä lähinnä vastaavat teot vanhentuvat Ruotsissa, Saksassa ja Ranskassa kuitenkin jo kymmenessä vuodessa, siis Suomen vanhentumisaikaa verrattuna puolessa ajassa.

Ympäristörikokset saattavat tulla ilmi poikkeuksellisen pitkän ajan kuluttua, sillä niiden seuraukset ilmenevät ehkä vasta vuosien kuluttua teosta. Ympäristörikosten suhteen ongelma voidaan ratkaista säätämällä vakavimmille ympäristörikoksille nykyisen lainsäädännön mukaisesti erityinen kymme-

nen vuoden vanhentumisaika.

Mainittujen rikosten lisäksi ei liene muita rikoslajeja, joille olisi tyypillistä rikoksen myöhäinen tuleminen ilmi. Tosin saattaa esiintyä yksittäisiä tällaisia rikoksia; esimerkiksi väärennysrikos voi joskus paljastua vanhentumisajan loppuvaiheessa tai sen jo päätyttyäkin, jos väärennettyyn asiakirjaan vedotaan vasta tuolloin. Ehdotettu mahdollisuus jatkaa syyteoikeuden vanhentumista on omiaan vähentämään ilmitulon viivästyimestä aiheutuvia ongelmia. Myös mahdollisuus vaatia vahingonkorvausta turvaa vahinkoa kärsineen asemaa.

4. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on säilyttää nykyinen yleensä hyvin toiminut vanhentumisjärjestelmä ja poistaa siinä ilmenneet eräät ongelmat. Esitys perustuu keskeisiltä osin nykyiseen lainsäädäntöön. Tärkein uudistus olisi mahdollisuus jatkaa syyteoikeuden vanhentumisaikaa eräissä tapauksissa.

Asianomistajan syytteen tai syyttämisyönnön erityinen vanhentumisaika poistettaisiin edellä esitetyistä syistä. Lakiin ei myöskään enää otettaisi nykyisen 8 luvun 4 §:ää vastaavaa säännöstä. Siinä säädetään, että jos sama teko käsittää useita rikoksia, rangaistuksen saa tuomita kaikista rikoksista niin kauan kuin sen saa tuomita jostakin niistä. Tätäkin muutosta on perusteltu edellä.

Vanhentumista koskevat säännökset olisivat edelleen rikoslaisissa. Ainakin tässä vaiheessa ne sijoitettaisiin nykyiselle paikalleen, rikoslain 8 luvuksi. Syyteoikeuden vanhentumisesta säädetäisiin 1 §:ssä. Yleiset vanhentumisajat olisivat nykyisen mukaiset. Nykyiseen tapaan säädetäisiin, että oikeus syyttää rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on elinkautinen vankeusrangaistus, ei vanhennu. Pykälässä säädetäisiin myös virkarikosten ja julkisyhteisön työntekijän rikosten sekä ympäristörikosten erityisistä vanhentumisajoista.

Ehdotettu 2 § koskisi syyteoikeuden vanhentumisajan alkamista. Se laskettaisiin nykyiseen tapaan tekopäivästä tai, jos rikoksen tunnusmerkistössä edellytetään määrätyn seurauksen syntymistä, tuon seurauksen il-

menemispäivästä. Jos rikoksen tunnusmerkistössä säädetään laiminlyönti rangaistavaksi, syyteoikeus alkaisi vanhentua, kun laiminlyöty rikos olisi viimeistään pitänyt tehdä. Lisäksi säädetäisiin syyteoikeuden vanhentumisajan laskemisesta jatkuvissa rikoksissa sekä silloin, kun kysymys on osallisuudesta rikokseen.

Ehdotetussa 3 §:ssä säädetäisiin syyteoikeuden vanhentumisen katkeamisesta. Se tapahtuisi nykyiseen tapaan silloin, kun syytetävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi tai häntä vastaan on hänen henkilökohtaisesti saapuvilla ollessaan tehty rangaistusvaatimus. Lisäksi säädetäisiin, milloin syytteen nostaminen ei katkaise vanhentumista. Tältäkin osin sääntely olisi nykyisen lainsäädännön mukainen.

Kokonaan uutta olisi 4 §:ssä ehdotettu mahdollisuus jatkaa hakemuksesta syyteoikeuden vanhentumisaikaa yhdellä vuodella. Se tulisi kysymykseen ensinnäkin silloin, kun rikoksen esitutkinta vaatii erityisiä, aikaa vieviä tutkintatoimenpiteitä, joiden vuoksi tutkinta olisi vanhentumisajan päättyessä selvästi keskeneräinen. Toinen peruste olisi, että rikos on tullut esitutkintaan poikkeuksellisen myöhään. Kolmas mahdollinen peruste olisi, että rikoksesta vastaajaksi haastettava pakollee eikä hänelle sen vuoksi todennäköisesti saataisi annetuksi haastetta tiedoksi ennen vanhentumisajan päättymistä. Kaikissa tapauksissa edellytettäisiin, että erittäin tärkeä yleinen etu vaatii vanhentumisajan jatkamista.

Menettelystä syyteoikeuden vanhentumisaikaa jatkettaessa säädetäisiin 5 §:ssä. Jatkamisesta päättäisi syyteasiassa toimivaltainen tuomioistuin. Hakemuksen vanhentumisajan jatkamisesta voisi tehdä virallinen syyttäjä tai asianomistaja, jos hänellä on oikeus ajaa syytettä rikoksesta. Hakemus olisi tehtävä kirjallisesti ennen vanhentumisajan päättymistä, ja se olisi otettava tuomioistuimen käsiteltäväksi viipymättä. Jos hakemus tehtäisiin tutkinnan keskeneräisyyden vuoksi tai sillä perusteella, että rikos on tullut esitutkintaan poikkeuksellisen myöhään, olisi sille henkilölle, jota todennäköisesti tullaan syyttämään hakemuksen tarkoittamasta rikoksesta, varattava tilaisuus tulla kuulluksi, mikäli se on hankaluudetta mahdollista. Lisäksi py-

kälässä säädettäisiin muutoksenhausta hakemuksen johdosta annettuun päätökseen.

Absoluuttiset rangaistuksen tuomitsemisen estävät määräajat asetettaisiin 6 §:ssä. Nykyisiä määräaikoja lyhennettäisiin jonkin verran. Rikokset, joihin liittyy elinkautisen vankeusrangaistuksen uhka, olisivat tässäkin suhteessa vanhentumattomia. Lisäksi säädettäisiin selvytyden vuoksi siitä, että tuomittu rangaistus raukeaa, jos sitä koskeva tuomio ei ole tullut täytäntöönpanokelpoiseksi ennen rangaistuksen tuomitsemisen estävää vanhentumisaajan täyttymistä.

Säännös yhteisösakkoa koskevan vaateen vanhentumisesta sijoitettaisiin 7 §:ään. Se siirrettäisiin asiallisesti sellaisenaan nykyisestä 9 luvusta. Uusi säännös asetetun uhkasakon tuomitsemisen vanhentumisesta olisi 8 §:ssä.

Ehdotettu 9 § koskisi menettämisseuraamuksen tuomitsemisen estävää vanhentumista. Menettämisseuraamusta ei saisi tuomita, mikäli teosta ei vanhentumisen vuoksi saa tuomita rangaistusta. Menettämiskaavan vaatimuksen lyhin vanhentumisaika olisi kuitenkin viisi vuotta. Tietyissä tapauksissa menettämiskaava ei vanhentuisi.

Tuomitun vankeusrangaistuksen raukeamisesta säädettäisiin 10 §:ssä. Raukeamisen määräajat olisivat samat kuin nykyisessä laissa. Elinkautinen vankeusrangaistus ei raukeaisi. Pykälässä säädettäisiin myös sakon muuntorangaistuksen raukeamisesta. Yhdyskuntapalvelurangaistuksen raukeamista koskeva säännös siirrettäisiin yhdyskuntapalvelusta annetusta laista rikoslain 8 luvun 11 §:ksi.

Ehdotetussa 12 §:ssä säädettäisiin täytäntöönpanon raukeamisesta silloin, kun vankeusrangaistuksen, yhdyskuntapalvelurangaistuksen tai sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano keskeytyy, ehdonalaiseen vapautteen päästetty määrätään menettämään vapautensa tai ehdollinen rangaistus määrätään pantavaksi täytäntöön. Sääntely olisi nykyisen kaltainen.

Ehdotettu 13 § koskisi sakkorangaistuksen raukeamista. Voimassa olevan lain tavoin sakkorangaistus raukeaisi viiden vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä, jollei sakotetulle ole sitä ennen määrätty muuntorangaistusta. Säännös tuomitun yhteisösakon raukeamisesta

mitun yhteisösakon raukeamisesta siirrettäisiin 9 luvusta tähän pykälään.

Menettämisseuraamus raukeaisi ehdotetun 14 §:n mukaan kymmenen vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. Määräaika vastaisi nykyisin voimassa olevaa.

Luvun 15 ja 16 §:ssä säädettäisiin tuomitun sakon ja menettämisseuraamuksen täytäntöön panemiseksi suoritettun ulosmittauksen vaikutuksesta sekä kuoleman vaikutuksesta täytäntöönpanoon. Säännökset vastaisivat nykyisiä.

Luvun 17 §:ssä säädettäisiin vanhentumisaajan päättymisen laskutavasta. Säännös selventäisi nykytilaa.

5. Esityksen taloudelliset ja organisatoriset vaikutukset

Esityksellä ei ole mainittavia taloudellisia tai organisatorisia vaikutuksia. Mahdollisuus jatkaa syyteoikeuden vanhentumisaikaa tuo tuomioistuimiin uutena asiaryhmänä tällaisia hakemusasioita. Niiden määrä tulee kuitenkin todennäköisesti olemaan pieni, joten vaikutus viranomaistoiminnan kustannuksiin on vähäinen.

6. Asian valmistelu

Tasavallan presidentti on 27.4.2001 perustuslain 77 §:n nojalla jättänyt vahvistamatta eduskunnan vastaukseen 6/2001 vp sisältyvät, hallituksen esitykseen 27/1999 vp perustuvat lait. Tätä esitystä valmisteltaessa on otettu huomioon eduskunnan hallituksen esitykseen sisältyviin lakiehdotuksiin tekemät muutokset. Rikoslain 8 luvun voimaantulosäännöstä on kuitenkin muutettu yksityiskohtaisista perusteluista tarkemmin ilmenevällä tavalla.

7. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys (HE 80/2000 vp) menettämisseuraamuksia koskevan lainsäädännön uudistamiseksi, jonka yhteydessä on tarkoitus uudistaa myös menettämisseuraamuksen vanhentumista koskevia säännöksiä. Tässä esityk-

sessä ehdotetut menettämisseuraamusten vanhentumista koskevat säännökset on laadittu pitäen silmällä voimassa olevia säännöksiä menettämisseuraamuksista.

Eduskunnan käsiteltävänä on myös hallituksen esitys (HE 177/2000 vp) ehdollista

vankeutta koskeviksi rikoslain säännöksiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Tuon esityksen mukaan ehdollisesta rangaistuksesta annettu laki kumottaisiin ja ehdollista vankeutta koskevat säännökset sijoitettaisiin rikoslain uuteen 2 b lukuun.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Rikoslaki

8 luku. Vanhentumisesta

1 §. *Syyteoikeuden vanhentuminen. 1 momentti.* Ehdotuksen mukaan oikeus syyttää rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on elinkautinen vankeusrangaistus, ei vanhennu. Myös voimassa olevassa laissa kaikki rikokset, joista säädetty kovin rangaistus on elinkautinen vankeusrangaistus, ovat vanhentumattomia. Tällaisia rikoksia ovat joukkotuhonta, törkeä maanpetos, törkeä vakoilu, törkeä valtiopetos ja murha.

Voimassa olevaan rikoslain 8 lukuun liittyvässä hallituksen esityksessä (HE 130/1972 vp) ehdotettiin, että rikokset, joista säädetty kovin rangaistus on elinkautinen vapausrangaistus, vanhentuisivat 25 vuodessa. Esityksessä todettiin, että näiden rikosten syyteoikeuden vanhentumista voidaan perustella samoin perustein kuin vanhentumissäännöksiä yleensä. Eduskunnan lakivaliokunta ei mietinnössään (15/1972 vp) hyväksynyt tältä osin esitystä, vaan katsoi, että törkeiden rikosten kohdalla yleinen oikeuskäsitys ei hyväksy toimenpiteistä luopumista pitkänkään ajan kuluttua.

Rikosoikeuskomitea (komiteanmietintö 1976:72) ehdotti, ei kuitenkaan yksimielisesti, että törkeimpien rikosten vanhentumisaika voitaisiin määrätä pitkäksi, jopa 35—45 vuodeksi. Komitea arveli, että rikoksen vanhentuminen saattaisi helpottaa epäselväksi jääneiden rikosten selvittämistä tunnustuksen tai uusien todistajalausuntojen kautta, mikä saattaa olla suotavaa esimerkiksi syyttömästi epäiltyjen maineen puhdistamiseksi.

Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokous hyväksyi vuonna 1968 yleissopimuksen, jonka mukaan syyteoikeus sopimuksessa mainituista sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan ei vanhennu lainkaan. Sopimuksen tarkoittamien rikosten määrä on varsin suuri, eikä niitä ole kuvattu sopimuksessa tarkasti. Sopimuksen taustalla oli pelko siitä, että toisen maailmansodan saksalaisten sotarikollis-

ten teot saattaisivat vanhentua. Sopimus tuli voimaan vuonna 1970. Sopimuksen on ratifioinut vuoden 1999 alkuun mennessä 43 valtiota. Suomi ei ole sitä allekirjoittanut eikä ratifioinut.

Euroopan neuvostossa hyväksyttiin vuonna 1974 vastaava yleissopimus. Useimpien Euroopan neuvoston jäsenmaiden mielestä YK:n yleissopimuksessa oli rikokset ihmisyyttä vastaan määritelty liian laajasti (määritelmä kattoi muun muassa apartheidiin liittyvät epäinhimilliset toimet). Toisin kuin YK:n yleissopimus, Euroopan neuvostossa hyväksytty yleissopimus koskee vain tapauksia, joissa vanhentumisaika ei ollut kulunut loppuun sopimuksen tullessa voimaan. Eurooppalainen yleissopimus ei ole kuitenkaan tullut voimaan. Sen on ratifioinut vuoden 1999 alkuun mennessä vain yksi valtio.

Mainitut yleissopimukset eivät sido Suomea. Niiden hengen mukaista on kuitenkin se, että joukkotuhonta olisi vanhentumaton rikos.

Myös murha on syytä säilyttää edelleen rikoksena, joka ei vanhentuisi. Vuoden 1973 uudistuksen yhteydessä eduskunnan lakivaliokunta katsoi, että yleinen oikeuskäsitys tuskin hyväksyisi murhan vanhentumista. Tämä perustelu voidaan edelleen esittää. Murhan vanhentumattomuudella on selvä vertauskuvallinen merkitys. Eräät selvittämättä jääneet 1950- ja 1960-lukujen henkirikokset ovat vuosikymmenienkin jälkeen edelleen esillä julkisessa keskustelussa, mikä on osoitus vanhojenkin henkirikosten merkityksestä.

Muut rikokset, joista on säädetty elinkautinen vankeusrangaistus, ovat jossain määrin erityyppisiä kuin joukkotuhonta ja murha. Törkeä maanpetos, törkeä vakoilu ja törkeä valtiopetos ovat rikoksia, joiden paheksuttavuuden arviointi on paljolti aika- ja tilannesidonnainen. Tavallista on, että poliittisen tilanteen muuttuessa tällaisten rikosten arviointikin muuttuu. Esityksessä on kuitenkin päädytty ehdottamaan näidenkin rikosten säilyttämistä vanhentumattomina. On johdonmukaista pitää vanhentumisen kannalta samassa asemassa kaikki rikokset, jotka on la-

kia säädettyä arvioitu niin vakaviksi, että niistä voidaan tuomita vankeutta elinkaudeksi. Kohtuuttomat seuraamukset voidaan välttää esimerkiksi armahdusteitse.

2 momentti. Momentti sisältää yleiset syyteoikeuden vanhentumisajat. Rangaistusta ei saisi tuomita, ellei syytetty ole nostettu määräajassa. Yleisperusteluissa mainituista syistä määräajat on porrastettu sen mukaan, mikä on rikoksesta säädetty ankarin rangaistus. Porrastus olisi nykyisen kaltainen.

Syyteoikeus vanhentuisi, ellei syytetty ole nostettu

— kahdessakymmenessä vuodessa, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta määräajaksi yli kahdeksan vuoden,

— kymmenessä vuodessa, jos ankarin rangaistus on yli kaksi vuotta ja enintään kahdeksan vuotta vankeutta,

— viidessä vuodessa, jos ankarin rangaistus on yli vuosi ja enintään kaksi vuotta vankeutta, ja

— kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta tai sakkoa.

Rikoslain kokonaisuudistuksessa on lähtökohdaksi otettu, että rangaistusasteikkoja on käytössä melko suppea määrä. Useimmin on käytetty seitsemää rangaistusasteikkoa. Seuraavassa on esitetty, millainen vanhentumisaika liittyisi kuhunkin rangaistusasteikkoon.

Rangaistusasteikko	Syyteoikeuden vanhentumisaika
Sakko	2 vuotta
Sakko—6 kuukautta vankeutta	2 vuotta
Sakko—1 vuosi vankeutta	2 vuotta
Sakko—2 vuotta vankeutta	5 vuotta
4 kuukautta—4 vuotta vankeutta	10 vuotta
1—10 vuotta vankeutta	20 vuotta
2—10 vuotta vankeutta	20 vuotta

Ehdotetussa syyteoikeuden vanhentumissäännöksessä pohjana oleva rikosten enimmäisrangaistusten luokittelu sopisi yhteen muualla rikoslain kokonaisuudistuksessa käytetyn törkeysluokittelun kanssa. Yli kahden vuoden vankeusuhan sisältävät rangaistussäännökset koskevat jo suhteellisen vakavia rikoksia, kuten törkeää varkautta ja ryöstöä. Useiden tavallisimpien rikosten, kuten pahoinpitelyn, törkeän rattijuopumuksen ja varkauden rangaistusasteikko jää tuon rajan alle. Pisin vanhentumisaika koskisi esimerkiksi tappoa ja törkeää pahoinpitelyä.

Valmistelussa on ollut esillä myös se vaihtoehto, että rikoslain ulkopuoliset sakkorikokset asetettaisiin vanhentumisajan suhteen eri asemaan kuin rikoslakiin sisältyvät sakkorikokset. Kysymyksessä on kaksi melko selvästi toisistaan eroavaa ryhmää. Toisaalta myös rikoslain ulkopuolisia sakkorikoksia koskee se, että kahta vuotta lyhyempi vanhentumisaika olisi monessa tapauksessa rikoksen tutkinnan kannalta kovin lyhyt. Vanhentumisajan jaottelu säännöksen sijainnin perusteella saattaa myös olla käytännössä hankala. Esityksessä onkin omaksuttu myös enintään sakolla rangaistavien rikosten osalta nykyisenlainen vanhentumisaika.

3 momentti. Momentissa selvennetään 2 momentissa käytettyä ankarimman rangaistuksen käsitettä. Ankarimmalla rangaistuksella tarkoitettaisiin sitä rangaistusta, joka tekoon sovellettavassa rangaistussäännöksessä on säädetty enimmäisrangaistukseksi. Vanhentumisaika sidottaisiin kuhunkin yksittäistapaukseen sovellettavan rangaistusasteikon enimmäisrangaistukseen. Rangaistuksen yleisiä vähentämisperusteita ei otettaisi huomioon.

Mikäli rikokseen sovellettavassa lainkohdassa on erityinen asteikko teon törkeämpien tai lievempien tekemuotojen tai molempien varalta, olisi otettava kantaa siihen, mitä säännöksen eri rangaistusasteikoista rikokseen on sovellettava. Tällaisista sivuasteikoista kylläkin pyritään luopumaan rikoslain kokonaisuudistuksessa, ja tarkoitus on, ettei niitä jäisi rikoslain ulkopuolisiin rangaistussäännöksiinkään.

Periaatteessa voisi ajatella, että ankarinta rangaistusta laskettaessa otettaisiin huomioon rangaistuksen yleiset vähentämisperusteet:

nuoruus, alentunut syyntakeisuus, yritys, avunanto, hätävarjelun liioittelu sekä oikeudenvastainen pakkotilateko. Esimerkiksi nuorille rikoksenteijöille voitaisiin muodostaa erityinen syyteoikeuden vanhentumisasteikko. Syyttäjän olisi helppo selvittää, onko kysymyksessä nuori eli rikoksensa 15—17-vuotiaana tehnyt rikoksenteijä. Järjestelmän selkeyden kannalta ei kuitenkaan ole syytä laatia erilaisia syyteoikeuden vanhentumista koskevia asteikkoja. Käytännössä olisi myös vaikeata laatia sellaista asteikkoa, joka olisi yleistä vanhentumisasteikkoa kovin merkittävästi lievempi. Joka tapauksessa on mahdollista jättää syyte ajamatta alle 18-vuotiaan tekemästä rikoksesta lievemmin edellytyksin kuin täysi-ikäisen tekemästä rikoksesta (laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa, 1 luvun 7 §).

Rikoskokonaisuuden jaotteleminen niin, että yleiset vähentämisperusteet otettaisiin huomioon, voisi myös vaikeuttaa kokonaiskuvan saamista. Sitä paitsi ainakin osa näistä perusteista on sellaisia, joita syyttäjän voi olla syyteharkintavaiheessa vaikea arvioida. On myös toistaiseksi avoimna, tuleeko rikoslain uutta yleistä osaa valmisteltaessa yleisten vähentämisperusteiden asema säilymään nykyisellään. Ehdotuksessa onkin päädytty voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavaan ratkaisuun.

4 momentti. Vanhentumisjärjestelmän selkeyden kannalta erityiset rikoslajikohtaiset vanhentumisaajat eivät ole hyvä vaihtoehto. Kuitenkin joissain rikoksissa on sellaisia erityispiirteitä, että on syytä säätää erityisestä vanhentumisajasta. Tällaisia rikoksia ovat virkarikokset ja julkisyhteisön työntekijän rikokset sekä ympäristörikokset. Momentissa säädettäisiin näiden rikosten vanhentumisajoista.

Nykyisessä laissa oleva virkarikosten erityinen lyhin vanhentumisaika, viisi vuotta, ehdotetaan säilytettäväksi. Virkarikoksia ja julkisyhteisön työntekijän rikoksia koskevaan lainsäädännön uudistukseen liittyvässä hallituksen esityksessä (HE 58/1988 vp) todettiin, että kun ehdotuksen mukaan virkarikosten erityisasema säilyy, virkarikoksille on syytä säilyttää erityinen lyhin vanhentumisaika.

Virkarikosten erityispiirre on se, että varsin

monessa tapauksessa ne tulevat esiin laillisuutta valvovien viranomaisten, kuten oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen kautta kanteluteitse. Asian tutkiminen etenee lähinnä kirjallisia selvityksiä ja vastineita hankkimalla, joten se on poliisin tekemään esitutkintaan verrattuna hitaampaa. Vaikka virkarikoksessa tekijän virheellinen menettely on usein melko vähäinen, virhe saattaa johtaa kansalaisen tärkeän oikeuden loukkaamiseen. Virkarikosten yhteiskunnallinen merkitys puoltaakin vähintään viiden vuoden vanhentumisaikaa.

Julkisyhteisön työntekijöihin sovelletaan voimassa olevan lain mukaan yleisiä rikoksen vanhentumisaikoja. Sen vuoksi eräillä rikoslain 40 luvussa säännellyillä rikoksilla on nykyisin eri vanhentumisaajat riippuen siitä, onko niihin syyllistynyt julkisyhteisön työntekijä vai virkamies. Tällaisia rikoksia ovat lahjusrikkomus (3 §), tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkominen (5 §:n 2 momentti) ja asiakirjan luvaton paljastaminen (6 §). Jos näihin tekoihin syyllistyy julkisyhteisön työntekijä, vanhentumisaika on kaksi vuotta, jos virkamies, vanhentumisaika on viisi vuotta.

Järjestelmän selkeyden kannalta olisi parempi vaihtoehto, että erityinen vanhentumisaika liittyisi tiettyihin rikoksiin eikä tiettyyn tekijätyyppiin. Lisäksi on yleinen suuntaus, että työntekijäasemassa olevien osuus julkista valtaa käyttävistä henkilöistä lisääntyy. Näistä syistä julkisyhteisön työntekijät rinnastettaisiin rikosten vanhentumisaajan suhteen virkamiehiin. Erityinen lyhin vanhentumisaika koskisi siis kaikkia rikoslain 40 luvussa säänneltyjä rikoksia niiden tekijästä riippumatta.

Ympäristörikoksia koskevassa 48 luvussa on säädetty, että muiden ympäristörikosten kuin ympäristörikkomuksen lyhin vanhentumisaika on kymmenen vuotta. Säännöksen tulkinnanvaraisuuden poistamiseksi säädettäisiin, että kymmenen vuoden lyhin vanhentumisaika koskisi vain erikseen lueteltuja rikoslain 48 luvussa tarkoitettuja ympäristörikoksia. Rikoslain ulkopuolisille ympäristörikoksille näin pitkä vanhentumisaika ei ole tarpeenkaan.

Nykyisen 48 luvun säännöksen sisältöä vastaavasti säädettäisiin, että ympäristön

turmelemisen, luonnonsuojelurikoksen ja rakennussuojelurikoksen vanhentumisaika on kymmenen vuotta. Muutos nykyiseen sääntelyyn olisi se, että näin pitkä vanhentumisaika ei enää koskisi tuottamuksellista ympäristön turmelemista (48 luvun 4 §). Teon edellyttämä syyksiluettavuus, huolimattomuus, on lievin mahdollinen, josta voidaan rangaista. Sen enimmäisrangaistukseksi on valittu vain yksi vuosi vankeutta, mistä seuraa normaalisti kahden vuoden vanhentumisaika. Se, että tuottamuksellisen ympäristön turmelemisen vanhentumisaika on nyt kymmenen vuotta, johtuu lähinnä lainsäädäntöteknisistä syistä. Näin pitkä vanhentumisaika ei liene käytännössä tarpeellinen.

Törkeän ympäristön turmelemisen (48 luvun 2 §) säännönmukainen vanhentumisaika on kymmenen vuotta, joten sitä ei tarvitsisi erikseen mainita tässä momentissa.

2 §. *Syyteoikeuden vanhentumisajan alkaminen. 1 momentti.* Pääsääntö on, että 1 §:ssä tarkoitetut ajat lasketaan rikoksen tekopäivästä. Jos rikoksen tunnusmerkistössä edellytetään määrätyn seurauksen syntymistä, aika lasketaan tuon seurauksen ilmenemispäivästä. Esimerkiksi kuolemantuottamuksessa rikoksen tunnusmerkistössä edellytetään kuoleman aiheutumista. Vanhentumisaika laskettaisiin seurauksen ilmenemisestä, eli kuolinpäivästä, eikä kuoleman aiheuttaneesta tapahtumasta.

Joissain tapauksissa rikos täyttyy myöhemmin kuin milloin se tehdään, vaikka kysymyksessä ei olekaan varsinainen seurausrikos. Esimerkki tällaisesta rikoksesta on veropetos (29 luvun 1 §). Veropetosta koskevan syyteoikeuden vanhentumisen on katsottu alkavan verotuksen toimittamisesta (KKO 1985 II 6).

Jos kysymyksessä on laiminlyöntirikos, tekopäivän käsite ei ole yhtä selvä kuin aktiivista tekemistä edellyttävien rikosten yhteydessä. Korkein oikeus on antanut vuonna 1984 eräseen laiminlyöntirikokseen liittyvän ennakkopäätöksen (KKO 1984 II 15). Sen mukaan uuden omistajan laiminlyötyä tehdä autorekisterikeskukselle ilmoituksen omistusoikeuden siirtymisestä syyteoikeuden vanhentumisaika alkoi kulua vasta siitä päivästä, jona ilmoitus tehtiin. Tämä voi johtaa siihen, että varsinaisen laiminlyöntirikoksen

vanhentumisaika voi käytännössä olla rikoksen rangaistusasteikkoon nähden erittäin pitkä. Sen vuoksi ehdotetaan, että laiminlyöntirikoksen vanhentumisajan laskeminen alkaisi siitä, kun teko olisi viimeistään pitänyt tehdä.

2 momentti. Momentti koskee niin sanottuja ja jatkuvia rikoksia, eli rikoksia, joissa rikolliseen tekoon sisältyy lainvastaisen asiointilan aikaan saamisen lisäksi sen ylläpitäminen. Esimerkkeinä vakiintuneesti jatkuviksi katsotuista rikoksista voidaan mainita 25 luvussa olevat liikkumisvapautta rajoittavat rangaistavat teot ja 45 luvussa olevat sotilaan karkaamisena rangaistavat teot. Sen sijaan esimerkiksi varastetun tavaran kätkemistä korkein oikeus ei pitänyt jatkuvana rikoksena (KKO 1997:11).

Korkeimman oikeuden tapauksessa 1980 II 127 syytetty oli luonnonsuojelulain (71/1923) vastaisesti pystyttänyt mainostaulun, eikä ollut poistanut sitä syytteen nostamiseen mennessä. Koska kielletty asiointila oli jatkunut syytteen nostamiseen saakka, syyteoikeuden vanhentumisaika ei ollut vielä alkanut. Samantyyppinen on korkeimman oikeuden ratkaisu 1986 II 88. Syytetty oli rakennuslain (370/1958) vastaisesti rakentanut uudisrakennuksen ilman lupaa eikä ollut purkanut rakennusta luvatonta rakentamista koskevan syytteen nostamiseen mennessä. Lainvastaisen asiointilan jatkuttua syytteen nostamiseen saakka syyteoikeuden vanhentumisaika ei vielä ollut alkanut.

Oikeuskäytäntöä voidaan pitää näiden päätösten jälkeen vakiintuneena ja jatkuvan rikoksen luonne huomioon ottaen perusteltuna. Jos rikolliseen tekoon sisältyy lainvastaisen asiointilan ylläpitäminen, syyteoikeuden vanhentumisaika alkaa ehdotuksen mukaan vasta sellaisen tilan päättymisestä. Ehdotetussa säännöksessä ei sinänsä oteta kantaa siihen, mitä rikoksia on pidettävä jatkuvina.

Käytännössä on eroavuutta siinä, kuinka aktiivista toimintaa jatkuva rikos edellyttää. Esimerkiksi jotain esinettä laittomasti hallussaan pitävä saattaa pitkän ajan kuluessa unohtaa, että hänellä sitä onkaan. Tällöin voi tuntua kohtuuttomalta, että rikos ei ala vanhentua niin kauan kuin laitton hallussapito jatkuu. Yksi keino välttää kohtuuton lopputulos rikoksen tultua ilmi voisi olla toimenpiteistä luopuminen.

3 momentti. Momentti selventää rikokseen osallisuuden vanhentumista. Osallisuusmuotoja ovat yllytys ja avunanto. Avunanto on rangaistuksen vähentämisperuste, mutta yllyttäjää rangaistaan kuten rikoksen tekijää. Yllytys ja avunanto rikokseen voivat toteutua jo ennen varsinaista rikoksen tekemistä.

Korkein oikeus katsoi päätöksessään 1985 II 6, että koska avunanto on päätekoon liittyvä teko, oikeus syytteen nostamiseen siitä alkaa vanhentua samanaikaisesti pääteon syyteoikeuden kanssa. Ehdotukseen on kirjattu tuon ennakkopäätöksen mukainen periaate siinä muodossa, että se koskee kaikkea osallisuutta. Syyteoikeus osallisuudesta rikokseen alkaisi vanhentua samana päivänä kuin syyteoikeus pääteosta. Periaatteessa ei voida pitää oikeudenmukaisena tilannetta, jossa esimerkiksi teon toteutumisen kannalta hyvinkin tärkeä yllytys olisi vanhentunut, mutta itse päärikoksesta voitaisiin vielä syyttää ja tuomita. Käytännössä lienee tosin harvinaista, että päärikoksen ja toisaalta yllytyksen tai avunannon väli olisi kovin pitkä.

3 §. *Syyteoikeuden vanhentumisen katkeaminen. I momentti.* Momentissa säädetään siitä, milloin syyteoikeuden vanhentuminen katkeaa. Rikoksesta syytettävän oikeusturvan kannalta on tärkeää, että tuo ajankohta määritellään mahdollisimman täsmällisesti. On myös asianmukaista, että epäilty saa vanhentumisajan kuluessa tiedon siitä, että häntä vastaan ryhdytään syytetoimiin. Näillä perusteilla ehdotetaan, että syyteoikeuden vanhentuminen katkeaisi edelleen haasteen tiedoksiantamisella. Vanhentumisen katkaisisi myös oikeudenkäynnissä henkilökohtaisesti läsnä olevaa vastaan tehty rangaistusvaatimus.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 1 §:n mukaan syyttäjä nostaa syytteen toimittamalla kirjallisen haastehakemuksen käräjäoikeuden kansliaan. Tuomioistuimien voi määrätä siinä laajuudessa kuin se katsoo aiheelliseksi, että syyttäjä saa nostaa syytteen antamalla haasteen itse. Rikosasia tulee vireille, kun haastehakemus saapuu kansliaan tai, jos syyttäjä antaa haasteen, kun haaste annetaan tiedoksi. Syyte voidaan nostaa ilman haastetta rikoksista, joista tuomioistuimella on oikeus tuomita rangaistus omasta aloitteestaan (5 luvun 2 §).

Mainitun lain 5 luvun 17 §:n 1 momentissa on säädetty, että nostettua syytettä ei saa muuttaa. Syyttäjä voi kuitenkin laajentaa samaa vastaajaa koskevan syytteen käsittämään toisen teon, jos tuomioistuimien esitettävään selvitykseen ja muihin seikkoihin nähden katsoo sen soveliaaksi. Tällaisia tapauksia varten on tarpeen edelleen säilyttää säännös siitä, että tuomioistuimissa henkilökohtaisesti saapuvilla olevaa vastaan tehty rangaistusvaatimus katkaisee syyteoikeuden vanhentumisen.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin liittyvän hallituksen esityksen (HE 82/1995 vp) mukaan kuten riita-asian käsittelyssä myös rikosasian käsittelyssä on tärkeää, että tuomioistuimien voi tehdä asian käsittelemiseen liittyviä ratkaisuja jo ennen tiedoksiantamista. Siksi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa asian vireilletuloajankohta olisi haastehakemuksen saapuminen tuomioistuimeen. Pääsäännön mukaan tuomioistuimien huolehtisi haasteen tiedoksiantamisesta. Vireilletuloajankohdan siirtymistä perustellaan hallituksen esityksessä myös sillä, että eräissä tapauksissa se turvaamistoimi tai pakkokeino, joka on määrätty ennen asian käsittelyä, raukeaa, jollei syytettä nosteta määrääjässä.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain mukaista muutosta ei ehdoteta ulotettavaksi vanhentumissäännöstöön. Syyte katsottaisiin vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi edelleen silloin, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi.

Kansainvälisen vertailun perusteella ei olisi mitenkään poikkeuksellista, että esimerkiksi jo haastehakemuksen saapuminen kansliaan katkaisisi syyteoikeuden vanhentumisen. Tällainen järjestely sisältäisi kuitenkin aiemmin mainittuja haittoja syytettävän oikeusturvan kannalta. Sitä ei voida pitää myöskään hallinnon julkisuus- ja kuulemisperiaatteiden kannalta hyvänä ratkaisuna.

Siitä, että syyteoikeuden vanhentuminen katkeaa vain haasteen tiedoksiantamisella, seurannee säännönmukaisesti, että jutun tutkinta on vanhentumisen katketessa jo melko pitkällä. Joissain tapauksissa saattaa kuitenkin olla vaikeuksia saada jutun tutkinta vanhentumisajan kuluessa siihen vaiheeseen, että

syytettävä voitaisiin haastaa. Lisäksi on mahdollista, että syytetty pakoilee haastetta. Näiden ongelmien ratkaisemiseksi ehdotetaan mahdollisuutta jatkaa syyteoikeuden vanhentumisaikaa pakoilutapauksissa, tutkinnan ollessa sen poikkeuksellisen vaikeuden vuoksi keskeneräinen ja silloin, kun rikos on tullut esitutkintaan poikkeuksellisen myöhään. Tätä ehdotusta käsitellään tarkemmin asianomaisessa yhteydessä (4 §).

Ehdotuksessa puhuttaisiin syytteen nostamisesta "vanhentumisajan kulumisen katkaisuavalla tavalla", jotta vältettäisiin sekaannus oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain säännösten kanssa.

Jos tuomioistuimella on oikeus tuomita rangaistus omasta aloitteestaan, ei syytettyä erikseen haasteta. Kysymys on oikeudenkäyntiin liittyvistä rangaistuksista, joista on säännöksiä oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 7 §:n säännös, jonka mukaan tuomioistuin voi rangaista sakolla sitä, joka häiritsee käsittelyä, ei tottele tuomioistuimen antamaa kehoitusta tai muutoin loukkaa tuomioistuimen arvovaltaa. Tällaisissa tapauksissa rangaistussäännösten soveltaminen tulee harkittavaksi melkein välittömästi niiden soveltamisen perusteena olevan seikan tapahduttua, joten rikos ei pääse vanhentumaan. Rangaistus voitaneen oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 7 §:n perusteella tuomita siitäkin huolimatta, että säännöstä rikkonut poistuu luvatta oikeudesta kesken käsittelyn, joten vanhentuminen ei ala tällaisessa tilanteessa. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 8 luvun 14 §:n mukaan mitä luvussa säädetään poissaolosta istunnosta, sovelletaan myös silloin, kun asianosainen luvatta poistuu kesken käsittelyn. Kyseisessä luvussa on säännöksiä rikosasian tutkimisesta ja ratkaisemisesta vastaajan poissaolosta huolimatta.

2 momentti. Momentissa määritellään, milloin syytteen nostaminen jutussa ei katkaise syyteoikeuden vanhentumista. Tällaisessa tapauksessa vanhentumisaika siis kuluu syytetävän eduksi edelleen. Ehdotuksen sisältö vastaa nykyisen lainsäädännön sisältöä, joskin sanamuotoa selvennettäisiin. Ehdotuksen mukaan syytteen nostaminen jutussa, joka sittemmin jää tutkimatta tai jossa syyte peruutetaan, ei katkaisisi syyteoikeuden van-

hentumista.

Syyte jätetään ottamatta tuomioistuimen tutkittavaksi sen vuoksi, että jokin oikeudenkäynnin edellytys puuttuu, eikä puute ole korjattavissa. Tyypillinen esimerkki on se, että tuomioistuin ei ole toimivaltainen käsittelemään asiaa. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa on säännöksiä (5 luvun 6 §, 7 luvun 5 §), joiden mukaan tuomioistuimen on heti jätettävä asia tutkimatta syyttäjän tai asianomistajan tekemän haastehakemuksen puutteellisuuden vuoksi ja silloin, kun tuomioistuin ei muusta syystä voi ottaa asiaa tutkittavaksi. Tällaisessa tapauksessa kysymyksessä on useimmiten viranomais toiminnan virheellisyys tai puutteellisuus, joten on asianmukaista, että se ei rikoksesta epäillyn vahingoksi katkaise vanhentumisaikaa.

Syyttäjä puolestaan voi luopua syytteestä eli peruuttaa nostamansa syytteen lähinnä silloin, kun oikeudenkäynnin aikana ilmenee jotain sellaista, joka jo alunperin olisi vaikuttanut syyttäjän syyteharkintaan. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 12 §:n mukaan virallinen syyttäjä voi peruuttaa syytteensä, jos syytteen nostamisen jälkeen ilmenee seikka, jonka perusteella hänellä olisi ollut oikeus jättää syyte nostamatta. Säännöksessä tarkoitetaan seuraamusluonteisen syyttämättä jättämisen perusteita. Lisäksi syyttäjä voi peruuttaa syytteen, jos hän uuden selvityksen perusteella katsoo syytteen edellytysten puuttuvan. Koska syytteen peruuttaminen ei katkaise vanhentumista, ei ole vaaraa syytteen nostamisesta liian kevyin perustein vanhentumisajan lähestyessä loppuun.

Käytännössä tavallisin syy rikosoikeudenkäynnin keskeytymiseen on se, että juttu jätetään syytetyn poissaolon vuoksi uuden ilmoituksen varaan. Voimassa oleviin vanhentumissäännöksiin liittyvässä hallituksen esityksessä katsottiin jutun tällaisessa tapauksessa olevan edelleen vireillä ja vanhentumisen keskeytyneen. Saman kannan korkein oikeus on ottanut ennakkotapauksessaan (KKO 1986 II 155).

Jutun jäädessä uuden ilmoituksen varaan rangaistuksen tuomitseminen tulee kysymykseen niin kauan, kuin ehdotetun 6 §:n mukainen rangaistuksen tuomitsemisen estävä van-

hentumisaika on kulunut umpeen. Rikosasioiden oikeudenkäynnin uudistuksen jälkeen tarve jättää juttu uuden ilmoituksen varaan todennäköisesti vähenee, sillä uudistuksessa laajennettiin mahdollisuutta tuomita pääkäsittelystä poissaoleva vastaaja syytteessä tarkoitetusta rikoksesta rangaistukseen (laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa, 8 luvun 11—13 §).

4 §. *Syyteoikeuden vanhentumisajan jatkaminen.* Pykälässä säädetään edellytykset sille, milloin syyteoikeuden vanhentumisaikaa voidaan jatkaa. Kysymyksessä olisi lain-säädännössämme uusi menettely, jonka käyttöönottoa on yleisperusteluissa esitetyistä syistä pidettävä tarpeellisena.

Syyteoikeuden vanhentumisaikaa voidaan ehdotuksen mukaan hakemuksesta jatkaa kerran yhdellä vuodella. Kun kysymys on poikkeukselliseksi tarkoitetusta menettelystä, ei ole syytä myöntää yhtä vuotta pidempää jatkoaikaa. Järjestelmän selkeyden vuoksi jatkoaika olisi aina saman pituinen. Kerran jatkettua syyteoikeuden vanhentumisaikaa ei voitaisi jatkaa enää toistamiseen.

Syyteoikeuden vanhentumisaikaa voitaisiin jatkaa ensinnäkin silloin, kun rikoksen esitutkinta vaatii erityisiä, aikaa vieviä tutkintatoimenpiteitä, joiden vuoksi tutkinta olisi vanhentumisajan päättyessä selvästi kesken-eräinen.

Jatkamisperuste soveltuisi, kun rikoksen esitutkinta on edennyt jo varsin pitkälle, mutta jokin syytteen nostamisen kannalta olennainen selvitys vielä puuttuu. Lisäksi voidaan arvioida, että tuota selvitystä ei tulla saamaan ennen vanhentumisajan päättymistä.

Mitään rikoslajia sinänsä ei rajata perusteen soveltamisalan ulkopuolelle. Vaatimus siitä, että tutkintatoimenpiteiden on oltava erityisiä ja aikaa vieviä, on kuitenkin omiaan rajamaan vähäisimmät rikokset pois. Peruste soveltuisi esimerkiksi sellaisiin taloudellisiin rikoksiin, joissa kirjanpito on materiaalin hävittämisen tai epäluotettavuuden vuoksi merkittäviltä osin laadittava uudelleen ja joissa tarvitaan ulkopuolisia lausuntoja. Monien muidenkin rikosten tutkinta edellyttää teknistä, lääketieteellistä tai muuta vastaavaa erityisasiantuntemusta, minkä vuoksi joudutaan käyttämään poliisin omia taikka ulkopuolisia asiantuntijoita. Tämä puolestaan lisää tutkin-

taan kuluvaan aikaa ja saattaa johtaa siihen, että tutkinta on vielä selvästi keskeneräinen vanhentumisajan päättyessä.

Peruste soveltuisi vain, kun tutkintaviranomaisen omat selvitykset, hankittavat asiantuntijalausunnot tai muut vastaavat toimet ovat erityisiä ja aikaa vieviä tutkintatoimenpiteitä. Jos tutkinta on sinänsä tavanmukainen ja sen keskeneräisyyden syynä on etupäässä tutkintaviranomaisen tai asiantuntijan yleinen työruuhka, peruste ei soveltuisi.

Toinen peruste syyteoikeuden vanhentumisajan jatkamiselle olisi se, että rikos on tullut esitutkintaan poikkeuksellisen myöhään. Perustetta voitaisiin soveltaa, kun rikos on tullut poliisiin tutkittavaksi niin myöhään, että sitä ei ehditä tutkia kunnolla ennen syyteoikeuden vanhentumista, vaikka tarvittavat tutkintatoimenpiteet eivät sinänsä olekaan momentin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla erityisiä ja aikaa vieviä. Vanhentumisajan jatkaminen tällä perustella tulisi kysymykseen vain hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa, koska usein kohtuullisuusnäkökohdat edellyttävät syyttämättä jättämistä, jos rikoksen pitkäikäinen vanhentumisaika on kulunut miltei loppuun ja rikos on sattumanvaraisesti vasta tässä vaiheessa tullut poliisiin tietoon.

Kolmas peruste syyteoikeuden vanhentumisajan jatkamiselle olisi se, että rikoksesta vastaajaksi haastettava pakoilee eikä hänelle sen vuoksi todennäköisesti saataisi annetuksi haastetta tiedoksi ennen vanhentumisajan päättymistä.

Rikosoikeudelliseen järjestelmään kuuluu myös se, että järjestelmää vältellään. Yleinen oikeustajunta tuskin kuitenkaan hyväksyy sitä, että sopivasti ajoitetulla ulkomaanmatkalla tai muulla vastaavalla viranomaisten vältelyllä saadaan syyteoikeus vanhentumaan ja vältytään siten mahdollisesta rikosoikeudellisesta vastuusta.

Varsinkin ulkomaille matkustamista vähän ennen syyteoikeuden vanhentumista voitaisiin yleensä pitää osoituksena haastemiehen pakoilusta. On silti mahdollista, että kysymyksessä on normaali lomamatka, jolloin peruste ei soveltuisi. Arvioitaessa sitä, onko kysymyksessä pakoilu, olisi huomiota kiinnitettävä ainakin siihen, voidaanko haastettavan katsoa olleen tietoinen odotettavissa olevasta syyteoikeuden vanhentumisesta.

Kun päätetään syyteoikeuden vanhentumisajan jatkamisesta pakoilun perusteella, on arvioitava, onko todennäköistä, ettei haastetta saataisi annetuksi ajoissa tiedoksi. Tämä arvio perustuisi lähinnä siihen selvitykseen, minkä jatkoajan hakija esittäisi siihenastisista haastamisyriityksistä.

Kaikkia perusteita koskee vaatimus, että erittäin tärkeä yleinen etu vaatii vanhentumisajan jatkamista. Tämä osoittaa, että syyteoikeuden vanhentumisajan jatkaminen on tarkoitettu poikkeukselliseksi menettelyksi. Erittäin tärkeän yleisen edun voidaan katsoa vaativan vanhentumisajan jatkamista lähinnä silloin, kun kysymys on vakavasta rikoksesta. Jonkin verran vähäisempäänkin rikokseen säännös voisi soveltua esimerkiksi silloin, kun syyteoikeus suurta huomiota herättäneestä rikoksesta vanhentuisi, ja tämä heikentäisi huomattavasti rikosoikeudellisen järjestelmän uskottavuutta. Vaikka yksityistä etua ei otetakaan arvioinnin lähtökohdaksi, jossain tapauksissa asianomistajan kärsimät poikkeuksellisen suuret vahingot voisivat vaikuttaa niin, että myös yleinen etu vaatii vanhentumisajan jatkamista.

Mahdollisuus jatkaa syyteoikeuden vanhentumisaikaa koskisi myös yhteisösakkoa koskevan vaateen vanhentumisaikaa.

5 §. *Menettely syyteoikeuden vanhentumisaikaa jatkettaessa. 1 momentti.* Momentti sisältää säännökset syyteoikeuden vanhentumisaikaa jatkettaessa toimivaltaisista viranomaisista ja jatkoaikaa koskevasta hakemuksesta. Ehdotuksen mukaan vanhentumisajan jatkamisesta päättää se tuomioistuin, jossa syyte rikoksesta oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luvun mukaan tulee tutkia. Kyseisessä luvussa säädetään laillisesta tuomioistuimesta. Hakemuksen vanhentumisajan jatkamisesta voisi tehdä virallinen syyttäjä sekä asianomistaja, jos hänellä on mainitun lain 1 luvun 14 §:n 1 tai 2 momentissa tai 15 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeus ajaa syytettyä rikoksesta. Hakemus olisi tehtävä kirjallisesti ennen vanhentumisajan päättymistä.

Ehdotettu järjestelmä ei todennäköisesti lisäisi tuomioistuinten työtä tai vaikeuttaisi niiden toiminnan järjestelyä. Syyteasiassa toimivaltainen on pääsääntöisesti sen paikkakunnan tuomioistuin, missä rikos on tehty.

Vaikka tuomioistuin joutuu jossain määrin arvioimaan myös itse rikosta, vanhentumisajan jatkamisessa ei kuitenkaan ole kysymys kannanotosta syyllisyyskysymykseen. Sen vuoksi vanhentumisajan jatkamisesta päättävä tuomari ei tule esteelliseksi käsittelemään myöhemmin samassa tuomioistuimessa varsinaista rikosasiaa. Rikosasiassa toimivaltainen tuomioistuin käsittelee myös vaatimuksen pidätetyn vangitsemisesta. Vaikka tällöin joudutaan arvioimaan syyllisyystodennäköisyyttäkin, on käytännössä katsottu, ettei vangitsemisvaatimuksen käsittelevä tuomarikaan tule esteelliseksi käsittelemään itse rikosasiaa.

Syyteoikeuden vanhentumisajan jatkamista voisi hakea virallinen syyttäjä ja asianomistaja silloin kun hänellä itsellään on oikeus ajaa syytettyä rikoksesta.

Hakemuksen vanhentumisajan jatkamisesta olisi oltava kirjallinen. Hakemuksessa olisi esitettävä selvitys niistä erityisistä seikoista, joiden vuoksi vanhentumisaikaa tulisi jatkaa. Jos rikoksesta epäillylle varataan 3 momentin mukaisesti tilaisuus tulla kuulluksi hakemuksesta, voi selvitys rikostutkinnallisten syiden vuoksi olla varsin suppeakin. Yleensäkin muuta kuin juuri hakemukseen liittyvää selvitystä rikoksesta ei olisi tarpeen esittää. Hakemuksessa tulisi yksilöidä mahdollisimman tarkasti se tapahtumainkulku, jonka osalta vanhentumisaikaa toivotaan jatkettavaksi. Vastaavaa yksilöintiä voidaan edellyttää myös päätökseltä, jolla vanhentumisaikaa jatketaan.

Hakemus tulisi tehdä ennen vanhentumisajan päättymistä. Tarkkaa määräystä siitä, kuinka paljon ennen vanhentumista hakemuksen voisi tehdä, ei lakiin otettaisi.

2 momentti. Ehdotuksen mukaan vanhentumisajan jatkamista koskeva hakemus on otettava tuomioistuimen käsiteltäväksi viipymättä.

Jos syyteoikeuden vanhentumisaikaa jatketaan vuodella, jatko aika alkaa vanhentumisajan päättymisestä eikä tuomioistuimen päätöksestä. On tarpeen saada nopeasti selvitys siitä, jatketaanko esimerkiksi esitutkintaa tai haastettavan etsiskelyä, jotta vuoden lisäaika ei kuluisi hukkaan. Jatko aikaa koskevan hakemuksen nopea käsiteltäväksi ottaminen on sen vuoksi tarpeen. Hakemus voitaisiin ottaa

käsiteltäväksi ja ratkaista jo ennen vanhentumisajan päättymistäkin.

Käräjäoikeudessa asia voitaisiin käsitellä yhden tuomarin istunnossa. Tässä kokoonpanossa käräjäoikeus voi päättää myös muun muassa vangitsemisesta (pakkokeinolaki, 450/1987, 1 luvun 9 §:n 2 momentti) ja tuomita rikosasiassa sakkorangaistuksen (oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 6 §). Vanhentumisajan jatkamista koskeva asia on tosin poikkeuksellinen, mutta nopean käsittelyn tarve puoltaa yhden tuomarin kokoonpanon määräämistä toimivaltaiseksi sellaisessakin asiassa.

3 momentti. Momentti koskee rikoksesta epäillyn kuulemista vanhentumisajan jatkamista koskevasta hakemuksesta. Vanhentumisajan jatkaminen saattaa olla epäillyn kannalta tärkeä ratkaisu, josta hänelle on oikeusturvan takaamiseksi varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Vanhentumisajan jatkamista haettaessa esitutkinta ei ole välttämättä niin pitkällä, että voitaisiin arvioida tietyn henkilön tulevan syytetyksi. Kaikkien epäiltyjen kuuleminen olisi liian raskas ja turhaan leimaava menettely. Kuulemismahdollisuuden varaaminen rajoittuisikin vain tapauksiin, joissa on todennäköistä, että tiettyä henkilöä tullaan syyttämään rikoksesta, jota hakemus koskee.

Jos hakemus perustuu haastettavan pakoi-luun, ei ole mielekästä varata hänelle tilaisuutta tulla kuulluksi hakemuksen johdosta. Sen vuoksi kuulemismahdollisuus varattaisiinkin vain silloin, kun hakemus tehdään 4 §:n 1 kohdan perusteella, eli tutkinnan keskenäisyyden vuoksi, taikka 2 kohdan perusteella, eli kun rikos on tullut esitutkintaan poikkeuksellisen myöhään.

Riittävää olisi, että epäillylle varataan tilaisuus lausua mielipiteensä hakemuksesta kutsumalla hänet kuultavaksi henkilökohtaisesti tai postitse. Mikäli epäiltyä ei tavoitettaisi postitse, ei hänen etsiskelynsä esimerkiksi haastemiehen avulla olisi tarpeen.

4 momentti. Hakemuksen johdosta annettuun päätökseen ei saa ehdotuksen mukaan hakea muutosta valittamalla. Valitusmenettely johtaisi asian ehkä pitkäänkin vireillä-oloon, kun uusi vanhentumisaika samanaikaisesti jo kuluu, mikäli sellainen on myönnetty. Syyteoikeuden vanhentumisajan jat-

kamista koskeva asia on tarpeen saada pian lopullisesti käsitellyksi. Sen vuoksi hakemuksen johdosta annetusta päätöksestä saisi vain kannella. Kanneltaessa ei tarvitse ilmoittaa tyytymättömyyttä. Kantelu voisi koskea esimerkiksi sitä, että jatkamiselle ei ollut edellytyksiä. Käräjäoikeuden päätöksestä kanneltaisiin hovioikeuteen. Jos päätöksen hakemuksen johdosta olisi tehnyt hovioikeus, kantelu osoitettaisiin korkeimmalle oikeudelle. On myös mahdollista kannella oikeudenkäymiskaaren 31 luvun säännösten mukaisesti tuomiovirheestä.

Kantelua käytetään oikeusturvakeinona eräissä muissakin tilanteissa. Esimerkiksi vangitsemisasiassa annettuun päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla, mutta vangittu saa kannella päätöksestä (pakkokeinolain 1 luvun 27 §).

Jotta vanhentumisajan jatkamista koskeva asian käsittely ei olisi vireillä pitkään, kantelulle säädettäisiin kolmenkymmenen päivän määräaika laskettuna hakemuksen johdosta tehdyn päätöksen antamispäivästä. Samasta syystä säädettäisiin, että kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

Vanhentumisajan jatkamisesta päättämisen jälkeen voi ilmetä seikkoja, jotka asettavat vanhentumisajan laskemisen uuteen valoon. Lopullinen kanta vanhentumiskysymykseen otetaan vasta pääasian käsittelyn yhteydessä, kun tuomioistuimien päättyä esimerkiksi siitä, milloin rikos on katsottava tehdyksi. Sen sijaan sitä, oliko vanhentumisajan jatkaminen tarpeellista, ei tuolloin enää voitaisi tutkia.

6 §. Rangaistuksen tuomitsemisen estävä vanhentuminen. Edellä 3 §:n yhteydessä käsiteltiin tilannetta, jossa rikoksesta on nostettu tuomioistuimessa syyte, mutta syytetyn poissaolon vuoksi asia jätetään uuden ilmoituksen varaan. Vanhentumisaika on tällöin katkenut, ja asia on jatkuvasti vireillä. Mikäli ei säädettäisi erikseen rangaistuksen tuomitsemisen estävistä vanhentumisajoista, tällä tavoin vireille tullut juttu jäisi avoimeksi niin pitkäksi aikaa kuin syytetty saadaan oikeudessa vastaamaan. Tarve saada varmuus oikeustilasta edellyttää, että tällainen tilanne ei voi jatkua kuinka pitkään tahansa. Vaikka uuden ilmoituksen varaan jäävien juttujen määrä todennäköisesti vähenee rikosproses-

siuudistuksen jälkeen, niitä tulee kuitenkin edelleen esiintymään. Tämänkin vuoksi on syytä säilyttää edelleen rangaistuksen tuomitsemisen estävät vanhentumisajat. Tuomitsemisen estävää vanhentumista voidaan perustella myös samoilla syillä kuin syyteoikeuden vanhentumista.

1 momentti. Oikeus tuomita rangaistus rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on elinkautinen vankeusrangaistus, ei vanhentuisi. Tämä on johdonmukaista sen kanssa, että oikeus syyttää tällaisesta rikoksesta ei ehdotuksen mukaan vanhennu.

2 momentti. Rangaistuksen tuomitsemisen estäviä vanhentumisaikoja lyhennettäisiin jonkin verran nykyisestä. Tällä saavutettaisiin se etu, että uuden ilmoituksen varassa tuomioistuimissa avoinna olevat jutut voitaisiin nykyistä nopeammin katsoa loppuun käsitellyiksi.

Tällä hetkellä rangaistuksen tuomitsemisen estävän vanhentumisen määräaika on kolmekymmentä vuotta, mikäli rikoksesta säädetty kovin rangaistus on yli kaksi vuotta. Näin pitkä määräaika koskee nykyään sellaisiakin rikoksia, joita ei voi pitää kaikkein vakavimpina. Ehdotuksen mukaan kolmenkymmenen vuoden määräaika koskisi rikoksia, joista säädetty ankarin rangaistus on vankeutta määrääjäksi yli kahdeksan vuoden. Jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta yli kaksi vuotta ja enintään kahdeksan vuotta, vastaava vanhentumisaika olisi kaksikymmentä vuotta.

Jos rikoksesta säädetty kovin rangaistus on enintään kaksi vuotta vankeutta tai sakkoa, on tuomitsemisen estävän vanhentumisen määräaika voimassa olevassa laissa viisitoista vuotta. Edellä esitetystä syystä ehdotetaan määrääjän lyhentämistä kymmeneksi vuodeksi.

Määräajat laskettaisiin 2 §:ssä tarkemmin määritellystä päivästä, josta syyteoikeudenkin vanhentumisaika alkaa.

3 momentti. Nykyisessä pykälässä ei ole säädelty, mikä merkitys muutoksenhaulla on rangaistuksen tuomitsemisen estävää määräaika laskettaessa. Sääntely on selvyyden vuoksi tarpeen. Tuomittu rangaistus raukeaisi, jos sitä koskeva tuomio ei ole tullut täytäntöönpanokelpoiseksi ennen 2 momentissa tarkoitettua ajan täyttymistä.

Alioikeuden tuomio tulee lainvoimaiseksi ja täytäntöönpanokelpoiseksi, jollei siihen ilmoiteta tyytymättömyyttä tai jos tyytymättömyyden ilmoituksesta huolimatta tuomioon ei haeta muutosta. Jos hovioikeuden tuomiota koskevaa valituslupaa haetaan korkeimmalta oikeudelta, hovioikeuden tuomio ei vielä tule lainvoimaiseksi. Kuitenkin tällainen hovioikeuden ratkaisu, jonka osalta muutoksenhaakuun tarvitaan valituslupa, pannaan täytäntöön niin kuin lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta on säädetty (oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 22 §). Kun hovioikeuden tuomitsema rangaistus menee siis yleensä välittömästi täytäntöön, on rangaistuksen raukeaminenkin syytä kytkeä täytäntöönpanokelpoisuuteen eikä lainvoimaisuuteen.

7 §. Yhteisösakkoa koskevan vaateen vanhentuminen. Oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevan 9 luvun 9 §:n 1 momentissa säädetään, että jos rikoksentakijälle ei vanhentumisen vuoksi saa tuomita rangaistusta, ei myöskään oikeushenkilöä, jonka puolesta tai hyväksi hän on toiminut, saa tuomita rangaistukseen. Yhteisösakkoa koskevan vaateen lyhin vanhentumisaika on kuitenkin viisi vuotta.

Säännös on uusi eikä sen muuttamiseen ole ilmennyt tarvetta. Se otettaisiin sanamuodoltaan hieman selvennettyinä 7 §:ksi. Siinä säädettäisiin, että yhteisösakkoa koskevan vaateen vanhentumisaika on sama kuin vaateen perusteena olevan rikoksen vanhentumisaika. Lyhin vaateen vanhentumisaika olisi viisi vuotta.

Oikeushenkilön rangaistusvastuu tulisi sovellettavaksi muun muassa sellaisiin taloudellisiin rikoksiin, joiden laissa säädetty enimmäisrangaistus on yksi vuosi vankeutta, ja säännönmukainen syyteoikeuden vanhentumisaika siten kaksi vuotta. Oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevan hallituksen esityksen (HE 95/1993 vp) mukaan tällaiset rikokset voivat olla vaikeasti paljastettavia ja niiden selvittäminen työlästä. Kahden vuoden vanhentumisaika osoittautuisi varsin todennäköisesti näissä rikoksissa usein liian lyhyeksi yhteisösakkoon tuomitsemisen kanalta.

Voi siis esiintyä tapauksia, joissa yksilöllinen rangaistusvastuu sulkeutuu pois syyteoikeuden vanhentumisen vuoksi, mutta oikeus-

henkilö tuomitaan yhteisösakkoon. Mainitussa hallituksen esityksessä katsottiin, että pitempi vanhentumisaika yhteisösakkovaatimuksen esittämiselle on perusteltu ennen kaikkea silloin, kun oikeushenkilön rangaistusvastuu perustuu useihin itsenäisesti arvioiden verraten lieviin rikoksiin, joiden yhteisvaikutusta kuitenkin on pidettävä vakavana.

8 §. *Asetetun uhkasakon tuomitsemisen estävä vanhentuminen.* Oikeudenkäyntiä koskevissa sääöksissä on useita säännöksiä oikeudenkäynnin kulun turvaamiseksi asetettavasta uhkasakosta. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 8 luvun 1 §:ssä säädetään asianosaiselle määrättävästä sakon uhasta. Pykälän 1 momentin mukaan asianosainen määrätään saapumaan käräjäoikeudessa pidettävään pääkäsittelyyn henkilökohtaisesti sakon uhalla, jollei katsota, ettei hänen henkilökohtainen läsnäolonsa asian selvittämiseksi ole tarpeen. Lain 8 luvun 5 §:ssä säädetään, että jos vastaaja ei noudata hänelle annettua määräystä saapua sakon uhalla tuomioistuimeen, tuomioistuimen on, jos se edelleen pitää vastaajan läsnäoloa välttämättömänä, tuomittava hänet asetettuun uhkasakkoon ja asetettava korkeampi uhkasakko tai määrättävä hänet tuotavaksi samaan tai myöhempään istuntoon. Vastaava säännös koskee asianomistajaa ja hänen laillista edustajaansa (8 luvun 4 §).

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 15 §:n 3 momentin mukaan oikeus saa uhkasakolla velvoittaa sen, jonka on esiintuotava asiakirja, täyttämään velvollisuutensa. Saman luvun 26 §:n 3 momentin mukaan todistaja on kutsuttava tuomioistuimen asettaman sakon uhalla.

Vallinneen epäselvyyden vuoksi ehdotetaan lakiin otettavaksi erityinen säännös siitä, kuinka pian oikeus tuomita oikeudenkäynnin kulun turvaamiseksi asetettu uhkasakko vanhentuu. Vanhentumisaika olisi sama kuin syyteoikeuden vanhentumisella rikoksesta, josta voidaan tuomita rangaistukseksi enintään sakkoa, eli kaksi vuotta. Tuon ajan kuluttua uhkasakon asettamisesta sitä ei saisi enää tuomita. Myös uhkasakkolaissa (1113/1990), joka ei koske oikeudenkäynnin kulun turvaamiseksi asetettavaa uhkasakkoa, on säädetty kahden vuoden vanhentumisajaj-

ta (13 §).

9 §. *Menettämisseuraamuksen tuomitsemisen estävä vanhentuminen.* Ehdotuksen mukaan menettämisseuraamusta eli konfiskaatiota ei saa tuomita, mikäli teosta ei vanhentumisen vuoksi saa tuomita rangaistusta. Menettämisseuraamusta koskevan vaateen lyhin vanhentumisaika olisi kuitenkin viisi vuotta, kuten nykyisinkin.

Ehdotettu säännös on laadittu silmällä pitäen voimassa olevia konfiskaatiosäännöksiä. Niiden uudistamista valmistellaan parhaillaan (HE 80/2000 vp). Ehdotukset on sovitettava yhteen niin, että vanhentumista koskevien säännösten sisältö tulee konfiskaatiouudistuksen yleislinjojen mukaiseksi.

Menettämiskaava ei vanhentuisi, mikäli se koskee sellaista esinettä tai ainetta, jonka erityisen laadun tai ominaisuuksien vuoksi ja muut asiassa ilmenevät seikat huomioon ottaen on syytä varoa joutuvan rikolliseen käyttöön. Ehdotettu säännös on voimassa olevan mukainen. Nykyisen käsityksen mukaan säännös ei ole riittävän täsmällinen. Konfiskaatiota koskevassa hallituksen esityksessä on ehdotettu säännöksen täsmentämistä niin, että siinä viitattaisiin tiettyihin konfiskaatiota koskevassa luvussa tarkemmin määriteltyihin esineisiin, aineisiin tai vastaviin.

10 §. *Tuomitun vankeusrangaistuksen raukeaminen. 1 momentti.* Ehdotuksen mukaan elinkautinen vankeusrangaistus ei raukea. Säännös koskisi kaikista rikoksista tuomittuja elinkautisia rangaistuksia ja vastaisi siten syyteoikeuden vanhentumista ja rangaistuksen tuomitsemisen estävää vanhentumista koskevia säännöksiä.

2 momentti. Samat syyt, jotka puoltavat syyteoikeuden vanhentumista, puoltavat myös rangaistusten täytäntöönpano-oikeuden vanhentumista eli rangaistuksen raukeamista määrääjän kuluttua. Ehdotetussa pykälässä säädetään muun kuin elinkautisen vankeusrangaistuksen raukeamisesta, jollei rangaistuksen täytäntöönpano ole alkanut määrääjässä lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. Määrääjat ovat sekä nykyisen että ehdotetun lain mukaan

— kaksikymmentä vuotta, jos rangaistus on yli kahdeksan vuotta,

— viisitoista vuotta, jos rangaistus on yli

neljä ja enintään kahdeksan vuotta,

— kymmenen vuotta, jos rangaistus on yli vuoden ja enintään neljä vuotta, ja

— viisi vuotta, jos rangaistus on enintään vuosi.

Säännös on vastaava kuin Ruotsin, Norjan ja Tanskan säännökset. Tämä on tärkeää, koska pohjoismaiden kesken on sovittu, että niissä tuomitut vapausrangaistukset voidaan panna täytäntöön muissa pohjoismaissa.

3 momentti. Sakon muuntorangaistus raukeaisi, jollei sen täytäntöönpano ole alkanut kolmessa vuodessa lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. Määräaika olisi nykyisen lainsäädännön mukainen. Koska sakon muuntorangaistuksen perusteena olevat rikokset ovat vähäisiä, on paikallaan, että sakon muuntorangaistuksena määrätty vankeusrangaistus raukeaa nopeammin kuin muu vankeusrangaistus.

11 §. *Tuomitun yhdyskuntapalvelurangaistuksen raukeaminen.* Yhdyskuntapalvelusta annetun lain 5 §:n 3 momentissa on säädetty, että yhdyskuntapalvelu raukeaa samoin kuin sitä vastaava vankeusrangaistus rikoslain 8 luvun mukaan. Säännös siirrettäisiin vanhentumista koskevaan rikoslain lukuun. Käytännössä raukeamisaika olisi viisi vuotta, sillä lain 3 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuin voi tuomita enintään kahdeksan kuukauden ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta rangaistukseksi yhdyskuntapalvelua.

12 §. *Tuomitun rangaistuksen täytäntöönpanon raukeaminen eräissä tapauksissa.* Ehdotettu säännös koskisi tilanteita, joissa vankeusrangaistuksen, yhdyskuntapalvelurangaistuksen tai sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano on keskeytynyt tai ehdollaiseen vapauteen päästetty on määrätty menettämään vapautensa. Tällöin olisi täytäntöönpanon jatkamisessa sovellettava 10 ja 11 §:n säännöksiä vankeusrangaistuksen, sakon muuntorangaistuksen ja yhdyskuntapalvelurangaistuksen raukeamisesta. Selvyyden vuoksi säädettäisiin, että määräaikaisen vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntapalvelurangaistuksen osalta vanhentumisaika määräytyy jäljellä olevan rangaistuksen mukaan. Jos useita tällaisia rangaistuksia on niitä täytäntöönpannassa laskettu yhteen, vanhentumisaika määräytyisi yhteenlasketusta rangaistuksesta jäljellä olevan ajan mukaan. Vanhen-

tumisaika olisi laskettava keskeytymispäivästä ja, mikäli ehdollainen vapaus on määrätty menetetyksi tai ehdollinen rangaistus pantavaksi täytäntöön, siitä päivästä, jona menettämistä koskeva lainvoiman saanut tuomio annettiin.

Sääntely olisi vankeusrangaistuksen ja sakon muuntorangaistuksen osalta nykyisen lain mukainen. Vastaavia säännöksiä yhdyskuntapalvelurangaistuksen keskeyttämisestä ei ole annettu. Yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annettuun lakiin liittyvässä hallituksen esityksessä (HE 62/1990 vp) kuitenkin todetaan, että jos yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano keskeytyisi, vanhentumisaika laskettaisiin keskeytymispäivästä.

Myös määräys raukeamiseen johtavan ajan laskemisesta, jos ehdollainen vapaus menetetään, on nykyisen kaltainen. Pykälässä mainittaisiin myös vastaavan ajan laskemisesta silloin, kun ehdollinen rangaistus määrätään pantavaksi täytäntöön. Vastaava säännös on nyt ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 8 §:ssä. Jos ehdollista vankeutta koskeva uudistus toteutuu hallituksen esityksen (HE 177/2000 vp) mukaisena, maininta tulee kuitenkin tarpeettomaksi.

13 §. *Tuomitun sakkorangaistuksen raukeaminen. 1 momentti.* Tuomittu sakkorangaistus raukeaisi ehdotuksen mukaan viiden vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä, jollei sakotetulle ole sitä ennen määrätty muuntorangaistusta.

Koska sakko on vähäinen seuraamus, olisi sinänsä johdonmukaista, että se raukeaisi nopeammin kuin vankeusrangaistus. Toisaalta sakkokin on mahdollista muuntaa vankeusrangaistukseksi. Tässä esityksessä on päädytty ehdottamaan nykyisen pituista raukeamisen määräaika.

Säännöstä selvennettäisiin voimassa olevaan verrattuna niin, että siitä ilmenisi, että muuntorangaistuksen määrääminen keskeyttää sakon vanhentumisen. Tämä on myös oikeuskäytännössä omaksuttu kanta. Korkeimman oikeuden tapauksen KKO 1984 II 167 mukaan laillisin perustein tapahtuva muuntorangaistuksen määrääminen keskeyttää sakon vanhentumisen silloinkin, kun ratkaisuun haetaan muutosta.

Nykyisen lainsäädännön mukaisesti säädettäisiin, että jos muuntorangaistus on määrät-

ty, sakotetulla on oikeus vanhentumisajan kuluttuakin maksaa sakko niin kuin siitä on erikseen säädetty. Sakon maksamista koskevat säännökset ovat lähinnä sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annetussa asetuksessa (321/1969).

Pykälässä sakosta säädetty koskisi myös uhkasakkoa. Sakon tavoin myös uhkasakko voidaan muuntaa vankeudeksi.

2 momentti. Oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevan 9 luvun 9 §:n 2 momentissa säädetään, että tuomitun yhteisösakon täytäntöönpano raukeaa viiden vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. Vastaava säännös sijoitettaisiin 13 §:ään. Yhteisösakko rinnastuisi täytäntöönpanon vanhentumisen kannalta sakkoon.

14 §. *Tuomitun menettämisseuraamuksen raukeaminen.* Ehdotuksen mukaan menettämisseuraamusta ei saa panna täytäntöön, kun kymmenen vuotta on kulunut lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. Määräaika olisi nykyisen lain mukainen. Kymmenen vuoden määräaika koskee myös yleistä saamisoikeuden vanhentumista. Koska menettämisseuraamukseen ei liity sakon muuntorangaistuksen tapaista uhkaa, määräaika on syytä asettaa sakon vanhentumisaikaa pitemmäksi.

Yhdenmukaisesti 9 §:n ja myös voimassa olevan lain kanssa säädettäisiin, että jos menettämisseuraamus koskee sellaista esinettä tai ainetta, jonka sen erityisen laadun tai ominaisuuksien vuoksi ja muut asiassa ilmenevät seikat huomioon ottaen on syytä varoa joutuvan rikolliseen käyttöön, menettämisseuraamuksen täytäntöönpano ei kuitenkaan raukea.

Kuten edellä 9 §:n yhteydessä todettiin, ehdotetut menettämisseuraamuksia koskevat vanhentumissäännökset perustuvat nykyisin voimassa oleviin säännöksiin. Menettämisseuraamuksia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 80/2000 vp) on ehdotettu täsmällisempää sanamuotoa niin, että pykälässä viitattaisiin tiettyihin konfiskaatiota koskevassa luvussa tarkemmin määriteltyihin esineisiin, aineisiin tai vastaaviin.

15 §. *Ulosmittauksen vaikutus.* Jos 13 ja 14 §:ssä tarkoitettujen täytäntöönpanon toteuttamiseksi on vanhentumisajan kuluessa toimitettu ulosmittaus, ulosmittauksen saisi

saattaa loppuun ulosmitatun omaisuuden osalta. Mikäli siis sakon, yhteisösakon tai menettämisseuraamuksen täytäntöönpano ehtii vanhentumisajan kuluessa niin pitkälle, että sen suorittamiseksi on jo toimitettu omaisuuden ulosmittaus, vanhentumisajan kulumisen loppuun ei estäisi ulosmitattua omaisuutta koskevan täytäntöönpanon loppuun saattamista.

16 §. *Kuoleman vaikutus täytäntöönpanoon.* Tuomitun kuolema ei sinänsä estä taloudellisten seuraamusten kohdistamista hänen omaisuuteensa. Pykälässä ehdotettu täytäntöönpano koskeva lainsäädäntö on voimassa olevien säännösten mukainen. Esille ei ole tullut tarvetta muuttaa nykyistä sääntelyä.

1 momentti. Ehdotuksen mukaan sakkorangaistus ja uhkasakko raukeavat tuomitun kuollessa. On kohtuullista, että rangaistus kohdistuu vain rikoksenteikijään eikä hänen oikeudenomistajiinsa. Poikkeuksena olisivat ne tapaukset, joissa ulosmittaus sakkojen suorittamiseksi on tapahtunut tuomitun eläessä. Täytäntöönpano voitaisiin tuomitun kuoltua suorittaa loppuun sen omaisuuden osalta, joka ulosmittauksella on erotettu tuomitun omaisuudesta.

2 momentti. Rikoksenteikijän tai muun menettämisseuraamuksesta vastuussa olevan henkilön kuoltua seuraamus olisi tuomittava kuolinpesän varoista, jollei menetetyksi tuomitseminen olisi kohtuutonta.

Menettämisseuraamus voi ensinnäkin kohdistua rikoksen tuottamaan taloudelliseen hyödyyn. Säännöksen tarkoitus huomioon ottaen ei voitane hyväksyä, että rikoksenteikijän tai muun hyödyn saaneen henkilön kuoltua rikoksesta hyötyisivät hänen oikeudenomistajansa. Joissain tapauksissa voi kuitenkin olla kohtuutonta tuomita tällainen seuraamus kuolinpesän varoista. Rikoksenteikijä on esimerkiksi voinut käyttää saamansa laittoman hyödyn täysin omiin tarkoituksiinsa, jolloin hänen oikeudenomistajansa eivät ole hyötynneet eivätkä tule myöhemminkään hyötymään hänen rikoksestaan.

Rikoksen tuottaman hyödyn lisäksi menettämisseuraamus voi nykyisen lainsäädännön mukaan kohdistua rikoksentekevälineseeseen sekä eräiden erityissäännösten mukaisesti rikoksen tuotteeseen ja rikosesineeseen. Muisakin tilanteissa kuin hyötyä konfiskoitaessa

menettämisseuraamus on useimmiten sellainen, että sitä koskevan vaateen toteuttaminen myös kuolinpesän osakkaita vastaan näyttää tarpeelliselta. Esimerkiksi sellaista omaisuutta, jonka hallussapito on rangaistavaa, ei ole syytä jättää kuolinpesän haltuun.

3 momentti. Pykälän 2 momentti koskee tapauksia, joissa rikoksenteijä tai muu seuraamuksesta vastuussa oleva henkilö on kuollut jo ennen oikeudenkäyntiä aloitettuna. Samoin se koskee tapauksia, jolloin kyseinen henkilö on kuollut oikeudenkäynnin kestäessä ja kuolinpesän osakkaat ovat tulleet hänen sijaansa oikeudenkäyntiin vastaajiksi. On kuitenkin mahdollista, varsinkin kuolemantapauksen sattuessa asian ollessa vireillä muutoksenhakuasteessa, että tuomioistuimien ei saa tietoa vastaajan kuolemasta eikä näin ollen käytännössä voisi soveltaa 2 momentin säännöksiä. Mahdollista on sekin, että henkilö kuolee vasta tuomion antamisen jälkeen. Jollei rikoksenteijän oikeudenomistajilla olisi silloin enää mahdollisuutta hakea muutosta menettämistä koskevaan tuomioon tai mikäli he tietämättöminä kuolinpesän asioista eivät ehtisi tuota oikeuttaan käyttää ajoissa, tuomio tulisi panemaan täytäntöön kuolinpesästä. Kuolinpesän osakkaiden asema ei saisi muodostua erilaiseksi riippuen siitä, onko menettämisseuraamuksesta vastuussa oleva kuollut ennen menettämisseuraamusta koskevan tuomion antamista vai sen jälkeen. Kuolinpesän osakkailla tulee olla oikeus saattaa tutkittavaksi kysymys, onko tuomittu menettämisseuraamus pantava täytäntöön vai onko se raukeava.

Ehdotettu 3 momentti sisältäisi säännöksen siitä, että jos menettämisseuraamukseen tuomittu on kuollut, täytäntöönpano on kohdistettava hänen kuolinpesäänsä. Kuolinpesän osakkailla olisi kuitenkin oikeus kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun tuomion täytäntöönpanemiseksi on ulosmitattu kuolinpesän omaisuutta tai sanottua omaisuutta on otettu valtion haltuun, saattaa jutun ensimmäisenä oikeusasteena käsitelleen tuomioistuimen ratkaistavaksi, onko täytäntöönpano raukeava siitä syystä, että menettämistä on pidettävä kohtuuttomana.

17 §. *Vanhentumisaajan päätyminen.* Selvyyden vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että vanhentumisaika päättyy sen alkamispäivää

järjestysnumeroltaan vastaavaa päivää edeltävän vuorokauden päättyessä. Säännös koskisi kaikkia luvussa säädettyjä vanhentumisaikoja.

18 §. *Viittaussäännös.* Pykälä sisältäisi viittaussäännökset niihin vanhentumissäännöksiin, joita sisältyy ehdollisesta rangaistuksesta annettuun lakiin, rangaistusmääräysmenettelystä annettuun lakiin, rikesakkomenettelystä annettuun lakiin ja sotilaskurinpitolakiin. Viittaus koskisi sellaisia lakeja, joissa säädetään rikoslain tarkoitetuista rangaistuksista, mutta joiden sisältämät vanhentumissäännökset on selvyyden vuoksi syytä säilyttää asianomaisessa laissa.

Jos ehdollisesta rangaistuksesta annettu laki kumotaan, kuten hallituksen esityksessä (HE 177/2000 vp) on ehdotettu, 1 momentin viittauksen tulisi kohdistua rikoslain 2 b lukuun.

9 luku. Oikeushenkilön rangaistusvastuusta

9 §. *Vanhentuminen.* Säännös oikeushenkilön rangaistusvastuun vanhentumisesta siirretään ehdotuksen mukaan vanhentumista koskevaan rikoslain lukuun, joten pykälä voidaan kumota.

48 luku. Ympäristörikoksista

8 §. *Vanhentuminen.* Nykyisessä 8 §:ssä säädetään, että muiden ympäristörikosten kuin ympäristörikkomuksen lyhin vanhentumisaika on kymmenen vuotta. Ympäristörikosten vanhentumista koskeva lähes vastaava säännös sisällytettäisiin 8 luvun 1 §:n 4 momenttiin. Sen vuoksi 8 § kumottaisiin.

1.2. Laki yhdyskuntapalvelusta

5 §. *Täytäntöönpanon ajankohta.* Säännös yhdyskuntapalvelun raukeamisesta on pykälän 3 momentissa. Vastaava säännös sijoitetaan vanhentumista koskevaan rikoslain lukuun, joten 3 momentti voidaan kumota.

1.3. Laki ehdollisesta rangaistuksesta

8 §. Pykälässä säädetään täytäntöönpanon raukeamiseen johtavan ajan laskemisesta, jos

ehdollinen rangaistus määrätään pantavaksi täytäntöön. Vastaava säännös sisältyisi rikoslain 8 luvun 12 §:ään, joten pykälä kumottaisiin.

2. Voimaantulo

Esitykseen sisältyvistä lakiehdotuksista ei aiheudu sellaisia muutoksia, että ne edellyttäisivät laajaa koulutus- ja tiedotustarvetta. Keskeinen uudistus on mahdollisuus jatkaa syyteoikeuden vanhentumisaikaa. Jotta tuo uudistus saadaan tehokkaasti toteutumaan, lainmuutosten voimaantuloa ei ole syytä lykätä kovin pitkälle. Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Eduskunnan hyväksymän, hallituksen esitykseen 27/1999 vp. perustuvan rikoslain 8 luvun 6 §:n mukaan rangaistusta ei saa tuomita, kun rikoksen tekopäivästä on kulunut kymmenen vuotta, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta enintään kaksi vuotta tai sakkoa. Tuomittu rangaistus raukeaa, jos sitä koskeva tuomio ei ole tullut täytäntöönpanokelpoiseksi ennen 10 vuoden määräajan täyttymistä. Ankarammin rangaistavien rikosten osalta vastaavat määräajat ovat 20 ja 30 vuotta. Voimassa olevassa laissa määräajat ovat 30 vuotta, jos kovin rangaistus on yli kaksi vuotta vankeutta, ja 15 vuotta, jos kovin rangaistus on enintään kaksi vuotta vankeutta.

Jollei asiasta säädettäisi erikseen, rikoslain voimaantuloa koskevan asetuksen 3 §:n 2 momentista seuraisi, että uusia lyhyempiä vanhentumisaikoja olisi sovellettava myös ennen uuden lain voimaantuloa tehtyihin rikoksiin. Uuden lain voimaan tullessa tuomioistuimissa vireillä olevien rikosten esitutkinnaissa sekä syyteharkinnassa ja syytteiden ajamisessa ei uusia lyhyempiä vanhentumisaikoja ole voitu ottaa huomioon, minkä vuoksi vanhentumisaikojen taannehtiva lyheneminen saattaa johtaa tällaisten rikosten vanhentumiseen ennen kuin asian oikeuskäsittely on saatu päätökseen. Näin saattaa käydä varsinkin, jos rikos on tullut ilmi myöhään tai sen esitutkinta ja tuomioistuinkäsittely ovat kestäneet kauan. Näistä syistä sellaisten rikosten osalta, jotka ovat tulleet vireille ennen lain voimaantuloa, ei sovellettaisi

si uuden 8 luvun 6 §:ää. Johdonmukaisuussyistä tätä menettelyä olisi noudatettava myös sellaisten ennen lain voimaantuloa tehtyjen rikosten osalta, jotka eivät vielä ole tulleet vireille ennen uuden lain voimaantuloa. Oikeus tuomita rangaistukseen määräytyisi siten nykyisen 8 luvun 5 §:n mukaan eikä tuomion tarvitsisi tulla täytäntöönpanokelpoiseksi siten kuin uuden 8 luvun 6 §:n 3 momentissa säädetään.

3. Säättämisjärjestys

Lakiehdotuksen voimaantulosäännös merkitsee siinä rikosten ryhmässä, jossa vanhentumisaika pitenee, poikkeamista rikoslain voimaantuloa koskevan asetuksen 3 §:n 2 momentissa säädetystä lievemmän lain periaatteesta. Tähän ei kuitenkaan ole esitetty sen enempää perustuslain kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen kannalta. Perustuslain 8 § ja mainitun sopimuksen 7 artikla sisältävät vain taannehtivan rikoslainkäytön kiellon. Ihmisoikeustuomioistuimen käytännössä on jopa hyväksytty se, että rikoksen vanhentumisaikaa on taannehtivasti pidennetty (Coëme ym. v. Belgia, tuomio 22.6.2000). Tässä esityksessä sen sijaan vain ehdotetaan, että rikosten vanhentumiseen edelleenkin eräiltä osin sovellettaisiin rikoksen tekoaikana voimassa ollutta lakia.

Kansalaisyhteiskuntaa ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 15 artikla sisältää taannehtivan rikoslainsäädännön kiellon. Lisäksi artiklassa määrätään, että jos rikoksen tekemisen jälkeen lailla säädetään sovellettavaksi lievempi rangaistus, rikoksentekijän tulee päästä siitä osalliseksi. Artiklan sanamuodon mukaan lievemmän lain periaate näyttää koskevan vain rikollista tekoa koskevaa rangaistuslainsäädäntä, eli sitä että rangaistusasteikkoa lievennetään tai teko dekriminalisoidaan mutta ei sitä vastoin esimerkiksi vanhentumista koskevia normeja. Artikla ei siten — niin kuin ei myöskään Euroopan ihmisoikeussopimus — estäisi sitä, että rikosten vanhentumiseen voitaisiin soveltaa rikoksen tekoajan lakia siinäkin tapauksessa, että uuden lain mukaan vanhentumisaikoja on lyhennetty. Voidaan myös todeta, että mainitun artiklan ei Suomessa ole katsottu ehdottomasti edellyttävän lievem-

män lain periaatteen noudattamista. Vuonna 1991 voimaan tulleen rikoslain voimaantamisesta annetun asetuksen 3 §:n mukaan tätä periaatetta ei noudateta muutoksenhakuasteessa. Lisäksi vain tietyksi ajaksi säädettyjen rangaistussäännösten nojalla voidaan tuomita rangaistukseen senkin jälkeen, kun rangaistussäännös on lakannut olemassa voimassa.

Esitys voidaan näin ollen myös voimaantu-

losäännöksen osalta hyväksyä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. On kuitenkin syytä hankkia perustuslakivaliokunnan lausunto lakiehdotuksesta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 9 luvun 9 § ja 48 luvun 8 §, sellaisina kuin ne ovat 9 luvun 9 § laissa 743/1995 ja 48 luvun 8 § laissa 578/1995, sekä *muutetaan* 8 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen seuraavasti:

8 luku

Vanhentumisesta

1 §

Syyteoikeuden vanhentuminen

Oikeus syyttää rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on elinkautinen vankeusrangaistus, ei vanhennu.

Syyteoikeus vanhentuu, jollei syytettä ole nostettu

1) kahdessakymmenessä vuodessa, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta määräajaksi yli kahdeksan vuoden,

2) kymmenessä vuodessa, jos ankarin rangaistus on yli kaksi vuotta ja enintään kahdeksan vuotta vankeutta,

3) viidessä vuodessa, jos ankarin rangaistus on yli vuosi ja enintään kaksi vuotta vankeutta, ja

4) kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta tai sakkoa.

Ankarimmalla rangaistuksella tarkoitetaan sitä rangaistusta, joka tekoon sovellettavassa rangaistussäännöksessä on säädetty enimmäisrangaistukseksi.

Virkarikosten ja julkisyhteisön työntekijän rikosten vanhentumisaika on kuitenkin vähintään viisi vuotta. Ympäristön turmelemisen, luonnonsuojelurikoksen ja rakennussuojelurikoksen vanhentumisaika on kymmenen vuotta.

2 §

Syyteoikeuden vanhentumisajan alkaminen

Edellä 1 §:ssä mainitut ajat lasketaan rikoksen tekopäivästä. Jos rikoksen tunnusmerkistössä säädetään laiminlyönti rangaistavaksi, syyteoikeus alkaa vanhentua, kun laiminlyöty teko olisi viimeistään tullut tehdä. Jos rikoksen tunnusmerkistössä edellytetään määrätyn seurauksen syntymistä, aika lasketaan tuon seurauksen ilmenemispäivästä.

Jos rikolliseen tekoon sisältyy lainvastaisen asiointilan ylläpitäminen, syyteoikeuden vanhentumisaika alkaa vasta sellaisen tilan päättymisestä.

Syyteoikeus osallisuudesta rikokseen alkaa vanhentua samana päivänä kuin syyteoikeus pääteosta.

3 §

Syyteoikeuden vanhentumisen katkeaminen

Syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi tai häntä vastaan on hänen henkilökohtaisesti oikeudenkäynnissä läsnä ollessaan tehty rangaistusvaatimus.

Syytteen nostaminen jutussa, joka sittemmin jää tutkimatta tai jossa syyte peruutetaan, ei katkaise syyteoikeuden vanhentumista.

4 §

Syyteoikeuden vanhentumisajan jatkaminen

Syyteoikeuden vanhentumisaikaa voidaan hakemuksesta jatkaa kerran yhdellä vuodella, jos

1) rikoksen esitutkinta vaatii erityisiä, aikaa vieviä tutkintatoimenpiteitä, joiden vuoksi tutkinta olisi vanhentumisajan päättyessä selvästi keskeneräinen,

2) rikos on tullut esitutkintaan poikkeuksellisen myöhään tai

3) rikoksesta vastaajaksi haastettava pakoilee eikä hänelle sen vuoksi todennäköisesti saataisi annetuksi haastetta tiedoksi ennen vanhentumisajan päättymistä

ja erittäin tärkeä yleinen etu vaatii vanhentumisajan jatkamista.

5 §

Menettely syyteoikeuden vanhentumisaikaa jatkettaessa

Syyteoikeuden vanhentumisajan jatkamisesta päättää se tuomioistuin, jossa syyte rikoksesta voitaisiin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 4 luvun mukaan tutkia. Hakemuksen vanhentumisajan jatkamisesta voi tehdä virallinen syyttäjä sekä asianomistaja, jos hänellä on mainitun lain 1 luvun 14 §:n 1 tai 2 momentissa tai 15 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeus ajaa syytettä rikoksesta. Hakemus on tehtävä kirjallisesti ennen vanhentumisajan päättymistä.

Vanhentumisajan jatkamista koskeva hakemus on otettava tuomioistuimen käsiteltäväksi viipymättä. Se voidaan käsitellä käräjäoikeudessa, jossa on yksin puheenjohtaja.

Jos on todennäköistä, että tiettyä henkilöä tullaan syyttämään rikoksesta, jota 4 §:n 1 tai 2 kohdan perusteella tehty hakemus vanhentumisajan jatkamisesta koskee, hänelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hakemuksesta. Kutsu voidaan toimittaa henkilökohtaisesti tai postitse.

Hakemuksen johdosta annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Päätöksestä saa kannella ylemmälle tuomioistuimelle kolmessakymmenessä päivässä. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

6 §

Rangaistuksen tuomitsemisen estävä vanhentuminen

Oikeus tuomita rangaistus rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on elinkautinen vankeusrangaistus, ei vanhennu.

Rangaistusta muusta kuin 1 momentissa tarkoitettusta rikoksesta ei saa tuomita, kun 2 §:ssä mainitusta päivästä on kulunut

1) kolmekymmentä vuotta, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta määrääjäksi yli kahdeksan vuoden,

2) kaksikymmentä vuotta, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta yli kaksi vuotta ja enintään kahdeksan vuotta,

3) kymmenen vuotta, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta enintään kaksi vuotta tai sakkoa.

Tuomittu rangaistus raukeaa, jos sitä koskeva tuomio ei ole tullut täytäntöönpanokelpoiseksi ennen 2 momentissa tarkoitettun ajan täyttymistä.

7 §

Yhteisösakkoa koskevan vaateen vanhentuminen

Yhteisösakkoa koskevan vaateen vanhentumisaika on sama kuin vaateen perusteena olevan rikoksen vanhentumisaika. Lyhin vanhentumisaika on kuitenkin viisi vuotta.

8 §

Asetetun uhkasakon tuomitsemisen estävä vanhentuminen

Oikeus tuomita tuomioistuimen oikeudenkäynnin kulun turvaamiseksi asettama uhkasakko vanhentuu kahdessa vuodessa uhkasakon asettamisesta.

9 §

Menettämisseuraamuksen tuomitsemisen estävä vanhentuminen

Menettämisseuraamusta ei saa tuomita, mikäli teosta ei vanhentumisen vuoksi saa

tuomita rangaistusta. Menettämiskaavimuk- sen lyhin vanhentumisaika on kuitenkin viisi vuotta. Jos menettämiskaavimus koskee sellaista esinettä tai ainetta, jonka sen erityisen laadun tai ominaisuuksien vuoksi ja muut asiassa ilmenevät seikat huomioon ottaen on syytä varoa joutuvan rikolliseen käyttöön, menettämiskaavimus ei vanhennu.

10 §

*Tuomitun vankeusrangaistuksen raukeami-
nen*

Elinkautinen vankeusrangaistus ei raukea.

Määräaikainen vankeusrangaistus raukeaa, jollei rangaistuksen täytäntöönpano ole lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä laskettuna alkanut

1) kahdessakymmenessä vuodessa, jos rangaistus on yli kahdeksan vuotta,

2) viidessätoista vuodessa, jos rangaistus on yli neljä ja enintään kahdeksan vuotta,

3) kymmenessä vuodessa, jos rangaistus on yli vuoden ja enintään neljä vuotta, ja

4) viidessä vuodessa, jos rangaistus on enintään vuosi.

Sakon muuntorangaistus raukeaa, jollei sen täytäntöönpano ole alkanut kolmessa vuodessa lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä.

11 §

*Tuomitun yhdyskuntapalvelurangaistuksen
raukeaminen*

Yhdyskuntapalvelurangaistus raukeaa samoin kuin sitä vastaava vankeusrangaistus.

12 §

*Tuomitun rangaistuksen täytäntöönpanon
raukeaminen eräissä tapauksissa*

Jos vankeusrangaistuksen, yhdyskuntapalvelurangaistuksen tai sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano on keskeytynyt tai ehdonalaiseen vapauteen päästetty on määrätty menettämään vapautensa, täytäntöönpanon jatkamisessa on vastaavasti sovellettava 10 ja 11 §:n säännöksiä. Määräaikaisen vankeusrangaistuksen ja

keusrangaistuksen ja yhdyskuntapalvelurangaistuksen raukeamiseen johtava aika määräytyy jäljellä olevan rangaistuksen mukaan, ja jos useita rangaistuksia on niitä täytäntöönpanossa laskettu yhteen, yhteenlasketusta rangaistuksesta jäljellä olevan ajan mukaan. Aika on laskettava keskeytymispäivästä ja, mikäli ehdonalainen vapaus on määrätty menetetyksi tai ehdollinen rangaistus pantavaksi täytäntöön, siitä päivästä, jona menettämistä tai täytäntöönpanoa koskeva lainvoiman saanut tuomio annettiin.

13 §

Tuomitun sakkorangaistuksen raukeaminen

Sakkorangaistus raukeaa viiden vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä, jollei sakotetulle ole sitä ennen määrätty muuntorangaistusta. Jos muuntorangaistus on määrätty, on sakotetulla oikeus mainitun ajan kuluttuakin maksaa sakko niin kuin siitä erikseen säädetään. Edellä sakosta säädetty koskee myös tuomittua uhkasakkoa.

Tuomittu yhteisösakko raukeaa viiden vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä.

14 §

Tuomitun menettämisseuraamuksen raukeaminen

Menettämisseuraamusta ei saa panna täytäntöön, kun kymmenen vuotta on kulunut lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. Jos menettämisseuraamus koskee sellaista esinettä tai ainetta, jonka sen erityisen laadun tai ominaisuuksien vuoksi ja muut asiassa ilmenevät seikat huomioon ottaen on syytä varoa joutuvan rikolliseen käyttöön, menettämisseuraamuksen täytäntöönpano ei kuitenkaan raukea.

15 §

Ulosmittauksen vaikutus

Jos 13 ja 14 §:ssä tarkoitetun täytäntöönpanon toteuttamiseksi on vanhentumisajan kuluessa toimitettu ulosmittaus, täytäntöönpano

non saa saattaa loppuun ulosmitatun omaisuuden osalta.

16 §

Kuoleman vaikutus täytäntöönpanoon

Sakkorangaistus ja uhkasakko raukeavat tuomitun kuollessa. Täytäntöönpanon, jonka toteuttamiseksi on tuomitun eläessä toimitettu ulosmittaus, saa kuitenkin saattaa loppuun ulosmitatun omaisuuden osalta.

Rikoksenteikijän tai muun menettämis seuraamuksesta vastuussa olevan henkilön kuoltua on seuraamus tuomittava kuolinpesän varoista, jollei menetetyksi tuomitseminen olisi kohtuutonta.

Jos menettämis seuraamukseen tuomittu on kuollut, täytäntöönpano on kohdistettava hänen kuolinpesäänsä. Kuolinpesän osakkailla on kuitenkin oikeus kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun tuomion täytäntöönpanemiseksi on ulosmitattu kuolinpesän omaisuutta tai sanottua omaisuutta on otettu valtion haltuun, saattaa jutun ensimmäisenä oikeusasteena käsitelleen tuomioistuimen ratkaistavaksi, onko täytäntöönpano raukeava siitä syystä, että menettämistä on pidettävä kohtuuttomana.

17 §

Vanhentumisajan päätyminen

Vanhentumisaika päättyy sen alkamispäivää järjestysnumeroltaan vastaavaa päivää edeltävän vuorokauden päättyessä.

18 §

Viittaussäännös

Ehdollisen rangaistuksen raukeamisesta säädetään ehdollisesta rangaistuksesta annetussa laissa (135/1976).

Vanhentumisesta rangaistusmääräysmenettelyssä säädetään rangaistusmääräysmenettelystä annetussa laissa (692/1993). Rikesakon raukeamisesta säädetään rikesakkomenettelystä annetussa laissa (66/1983).

Sotilalle ja muulle rikoslain 45 luvun alaiselle henkilölle tuomittavan kurinpitorangaistuksen vanhentumisesta säädetään sotilaskurinpitolaisissa (331/1983).

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 ____ . Rikoksiin, jotka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan lain 6 §:n sijasta tuolloin voimassa olevia 8 luvun 5 §:n säännöksiä.

2.

Laki**yhdyskuntapalvelusta annetun lain 5 §:n 3 momentin kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §	2 §
Tällä lailla kumotaan yhdyskuntapalvelusta 12 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1055/1996) 5 §:n 3 momentti.	Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu- ta 20 .

3.

Laki**ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 8 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §	2 §
Tällä lailla kumotaan ehdollisesta rangais- tuksesta 13 päivänä helmikuuta 1976 annetun lain (135/1976) 8 §.	Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 27 päivänä huhtikuuta 2001

Tasavallan Presidentti**TARJA HALONEN**

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

1.

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 9 luvun 9 § ja 48 luvun 8 §, sellaisina kuin ne ovat 9 luvun 9 § laissa 743/1995 ja 48 luvun 8 § laissa 578/1995, sekä *muutetaan* 8 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 luku

Vanhentumisesta

1 §

1 §

Syyteoikeuden vanhentuminen

Oikeus syyttää rikoksesta, josta säädetty *ankarin* rangaistus on elinkautinen *vankeusrangaistus*, ei vanhennu.

Syyteoikeus vanhentuu, jollei syytettä ole nostettu

Rangaistusta ei saa tuomita, ellei syytettä ole nostettu

1) kahdessakymmenessä vuodessa, jos rikoksesta säädetty kovin rangaistus on vapausrangaistusta määrääjäksi yli kahdeksan vuoden,

2) kymmenessä vuodessa, jos kovin rangaistus on vapausrangaistusta yli kahden vuoden ja enintään kahdeksan vuotta,

3) viidessä vuodessa, jos kovin rangaistus on vapausrangaistusta yli vuoden ja enintään kaksi vuotta, ja

4) kahdessa vuodessa, jos kovin rangaistus on vapausrangaistusta enintään vuosi tai sakkoa.

Syyteoikeus rikoksesta, josta säädetty kovin rangaistus on elinkautinen vapausrangaistus, ei vanhennu.

Edellä mainitulla kovimmalla rangaistuksella tarkoitetaan sitä rangaistusta, joka tapaukseen sovellettavassa rangaistussäännöksessä on *asiassa ilmenevien seikkojen*

1) kahdessakymmenessä vuodessa, jos rikoksesta säädetty *ankarin* rangaistus on *vankeutta* määrääjäksi yli kahdeksan vuoden,

2) kymmenessä vuodessa, jos *ankarin* rangaistus on yli kaksi vuotta ja enintään kahdeksan vuotta *vankeutta*,

3) viidessä vuodessa, jos *ankarin* rangaistus on yli vuosi ja enintään kaksi vuotta *vankeutta*, ja

4) kahdessa vuodessa, jos *ankarin* rangaistus on enintään vuosi *vankeutta* tai sakkoa.

Ankarimmalla rangaistuksella tarkoitetaan sitä rangaistusta, joka tekoon sovellettavassa rangaistussäännöksessä on säädetty enimmäisrangaistukseksi.

Virkarikosten ja julkisyhteisön työntekijän rikosten vanhentumisaika on kuitenkin vähintään viisi vuotta. *Ympäristön turmelemisen, luonnonsuojelurikoksen ja rakennus-*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

vallitessa tehdystä rikoksesta säädetty enimmäisrangaistukseksi.

Mitä edellä on säädetty koskee myös virkarikosta, kuitenkin siten, että sellaisen rikoksen lyhin vanhentumisaika on viisi vuotta.

2 §

Syyte katsotaan nostetuksi, kun syytettävä on laillisesti kutsuttu vastaamaan tai häntä vastaan on hänen henkilökohtaisesti saapuvilla ollessaan tehty rangaistusvaatimus.

Syytteen nostaminen jutussa, joka sittemmin jää tutkimatta tai jossa syytettä ei jatketa, on vanhentumisen kannalta merkityksetön.

3 §

Edellä 1 §:ssä mainitut ajat lasketaan rikoksen tekopäivästä. Jos määrätty seuraus on edellytyksenä teon rangaistavuudelle, aika lasketaan tuon seurauksen ilmenemispäivästä.

Jos syytettä ei saa nostaa ennen kuin avioliiton peruutumisesta on haettu, aika lasketaan peruutumisesta koskevan kanteen nostamispäivästä.

4 §

Jos sama teko käsittää useita rikoksia, rangaistuksen saa tuomita kaikista rikoksista niin kauan kuin sen saa tuomita jostakin niistä.

suojelurikoksen vanhentumisaika on kymmenen vuotta.

3 §

Syyteoikeuden vanhentumisen katkeaminen

Syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi tai häntä vastaan on hänen henkilökohtaisesti oikeudenkäynnissä läsnä ollessaan tehty rangaistusvaatimus.

Syytteen nostaminen jutussa, joka sittemmin jää tutkimatta tai jossa syyte peruutetaan, ei katkaise syyteoikeuden vanhentumista.

2 §

Syyteoikeuden vanhentumisajan alkaminen

Edellä 1 §:ssä mainitut ajat lasketaan rikoksen tekopäivästä. *Jos rikoksen tunnusmerkistössä säädetään laiminlyönti rangaistavaksi, syyteoikeus alkaa vanhentua, kun laiminlyöty teko olisi viimeistään tullut tehdä. Jos rikoksen tunnusmerkistössä edellytetään määrätyn seurauksen syntymistä, aika lasketaan tuon seurauksen ilmenemispäivästä.*

Jos rikolliseen tekoon sisältyy lainvastaisen asiaintilan ylläpitäminen, syyteoikeuden vanhentumisaika alkaa vasta sellaisen tilan päättymisestä.

Syyteoikeus osallisuudesta rikokseen alkaa vanhentua samana päivänä kuin syyteoikeus pääteosta.

(jää pois)

4 §

Syyteoikeuden vanhentumisajan jatkaminen

(uusi)

Syyteoikeuden vanhentumisaikaa voidaan hakemuksesta jatkaa kerran yhdellä vuodella, jos

1) rikoksen esitutkinta vaatii erityisiä, aikaa vieviä tutkintatoimenpiteitä, joiden vuoksi tutkinta olisi vanhentumisajan päättyessä selvästi keskeneräinen,

2) rikos on tullut esitutkintaan poikkeuksellisen myöhään tai

3) rikoksesta vastaajaksi haastettava paikoilee eikä hänelle sen vuoksi todennäköisesti saataisi annetuksi haastetta tiedoksi ennen vanhentumisajan päättymistä

ja erittäin tärkeä yleinen etu vaatii vanhentumisajan jatkamista.

5 §

Menettely syyteoikeuden vanhentumisaikaa jatkettaessa

(uusi)

Syyteoikeuden vanhentumisajan jatkamisesta päättää se tuomioistuin, jossa syyte rikoksesta voitaisiin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 4 luvun mukaan tutkia. Hakemuksen vanhentumisajan jatkamisesta voi tehdä virallinen syyttäjä sekä asianomistaja, jos hänellä on mainitun lain 1 luvun 14 §:n 1 tai 2 momentissa tai 15 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeus ajaa syytettä rikoksesta. Hakemus on tehtävä kirjallisesti ennen vanhentumisajan päättymistä.

Vanhentumisajan jatkamista koskeva hakemus on otettava tuomioistuimen käsiteltäväksi viipymättä. Se voidaan käsitellä käräjäoikeudessa, jossa on yksin puheenjohtaja.

Jos on todennäköistä, että tiettyä henkilöä tullaan syyttämään rikoksesta, jota 4 §:n 1 tai 2 kohdan perusteella tehty hakemus vanhentumisajan jatkamisesta koskee, hänelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hakemuksesta. Kutsu voidaan toimittaa henkilökohtaisesti tai postitse.

Hakemuksen johdosta annettuun päätök-

5 §

Mistään rikoksesta, josta on säädetty muu kovin rangaistus kuin elinkautinen vapausrangaistus, rangaistusta ei saa tuomita kolmekymmenen vuoden kuluttua tai, jos rikoksesta säädetty kovin rangaistus on vapusrangaistusta enintään kaksi vuotta, virantoimituksesta erottaminen tai sakkoa, viidentoista vuoden kuluttua 3 §:ssä mainitusta päivästä.

(ks. 9 luvun 9 §)

6 §

Kun virallinen syyttäjä ei saa tehdä syytettyä rikoksesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut sitä syytteeseen pantavaksi, rangaistusta ei saa tuomita, ellei asianomistaja ole nostanut syytettä tai esittänyt syyttämispyyntöä yhdessä vuodessa siitä päivästä, jolloin hän sai tiedon rikoksesta ja sen tekijästä.

Jos asianomistaja on kuollut 1 momentissa mainitun ajan kuluessa nostamatta syytettä tai esittämättä syyttämispyyntöä, taikka jos asianomistaja ei ennen kuolemaansa ol-

seen ei saa hakea muutosta valittamalla. Päätöksestä saa kannella ylemmälle tuomioistuimelle kolmessakymmenessä päivässä. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

6 §

Rangaistuksen tuomitsemisen estävä vanhentuminen

Oikeus tuomita rangaistus rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on elinkautinen vankeusrangaistus, ei vanhennu.

Rangaistusta muusta kuin 1 momentissa tarkoitettusta rikoksesta ei saa tuomita, kun 2 §:ssä mainitusta päivästä on kulunut

1) kolmekymmentä vuotta, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta määräjäksi yli kahdeksan vuoden,

2) kaksikymmentä vuotta, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta yli kaksi vuotta ja enintään kahdeksan vuotta,

3) kymmenen vuotta, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta enintään kaksi vuotta tai sakkoa.

Tuomittu rangaistus raukeaa, jos sitä koskeva tuomio ei ole tullut täytäntöönpanokelpoiseksi ennen 2 momentissa tarkoitettun ajan täyttymistä.

7 §

Yhteisösakkoa koskevan vaateen vanhentuminen

Yhteisösakkoa koskevan vaateen vanhentumisaika on sama kuin vaateen perusteena olevan rikoksen vanhentumisaika. Lyhin vanhentumisaika on kuitenkin viisi vuotta.

(jää pois)

lut saanut tietoa rikoksesta ja sen tekijästä, rangaistusta 1 momentissa tarkoitettusta rikoksesta ei saa tuomita, ellei asianomistajan puoliso, lapset, vanhemmat tai sisarukset ole nostaneet syytettä tai esittäneet syyttämispyyntöä yhdessä vuodessa asianomistajan kuolinpäivästä. Jos asianomistaja on tahtonut, että syytettä ei tehdä, ei syytettä saa mainittujen omaisten toimesta nostaa.

Jos rikos, joka aikaisemman lain mukaan oli virallisen syytteen alainen, on uuden lain mukaan muuttunut sellaiseksi kuin 1 momentissa tarkoitetaan, tässä pykälässä säädetty aika lasketaan aikaisintaan siitä päivästä, jolloin uusi laki tuli voimaan.

Rangaistusta ei tässä pykälässä tarkoitettua rikoksesta kuitenkaan saa tuomita 1 ja 5 §:ssä mainitun vanhentumisajan kuluttua.

(uusi)

7 §

Menettämisseuraamusta ei saa tuomita, mikäli teosta ei vanhentumisen vuoksi saa tuomita rangaistusta. Menettämisseuraamusta koskevan vaateen lyhin vanhentumisaika on kuitenkin viisi vuotta. Mikäli menettämiskauteen kuuluu sellaista esinettä tai ainetta, jonka sen erityisen laadun tai ominaisuuksien vuoksi ja muut asiassa ilmenevät seikat huomioon ottaen on syytä varoa joutuvan rikolliseen käyttöön, menettämiskauteen ei vanhennu.

8 §

Rangaistusmääräyksi ratkaistavaksi saatetun vaatimuksen vanhentumisesta on säädetty erikseen.

8 §

Asetetun uhkasakon tuomitsemisen estävä vanhentuminen

Oikeus tuomita tuomioistuimen oikeudenkäynnin kulun turvaamiseksi asettama uhkasakko vanhentuu kahdessa vuodessa uhkasakon asettamisesta.

9 §

Menettämisseuraamuksen tuomitsemisen estävä vanhentuminen

Menettämisseuraamusta ei saa tuomita, mikäli teosta ei vanhentumisen vuoksi saa tuomita rangaistusta. Menettämiskauteen kuuluu sellaista esinettä tai ainetta, jonka sen erityisen laadun tai ominaisuuksien vuoksi ja muut asiassa ilmenevät seikat huomioon ottaen on syytä varoa joutuvan rikolliseen käyttöön, menettämiskauteen ei vanhennu.

(jää pois, ks. 18 §)

9 §

Tuomittu vapausrangaistus raukeaa, jollei rangaistuksen täytäntöönpano ole alkanut jäljempänä mainitussa ajassa lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä,

1) kahdessakymmenessä vuodessa, jos rangaistus on määräaikainen ja yli kahdeksan vuotta,

2) viidessätoista vuodessa, jos rangaistus on yli neljä ja enintään kahdeksan vuotta,

3) kymmenessä vuodessa, jos rangaistus on yli vuoden ja enintään neljä vuotta, ja

4) viidessä vuodessa, jos rangaistus on enintään vuosi.

Elinkautinen vapausrangaistus ei vanhennu.

Sakon muuntorangaistus raukeaa, jollei sen täytäntöönpano ole alkanut kolmessa vuodessa lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. *Jos lykkäytymään määrätty sakon muuntorangaistus on määrätty pantavaksi täytäntöön, edellä mainittu aika on luttava siitä päivästä, jona täytäntöön pantavaksi määräämistä koskeva lainvoiman saanut tuomio annettiin.*

(ks. laki yhdyskuntapalvelusta, 5 §:n 3 mom.)

10 §

Jos vapausrangaistuksen tai sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano on keskeytynyt tai ehdonalaiseen vapauteen päästetty on määrätty menettämään vapautensa, täytäntöönpanon jatkamisessa on 9 §:n säännöksiä vastaavasti sovellettava. Määräaikaisen vapausrangaistuksen osalta vanhentumisaika määräytyy jäljellä olevan rangaistus-

10 §

Tuomitun vankeusrangaistuksen raukeaminen

Elinkautinen *vankeusrangaistus* ei raukeaa.

Määräaikainen *vankeusrangaistus* raukeaa, jollei rangaistuksen täytäntöönpano ole lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä *laskettuna* alkanut

1) kahdessakymmenessä vuodessa, jos rangaistus on yli kahdeksan vuotta,

2) viidessätoista vuodessa, jos rangaistus on yli neljä ja enintään kahdeksan vuotta,

3) kymmenessä vuodessa, jos rangaistus on yli vuoden ja enintään neljä vuotta, ja

4) viidessä vuodessa, jos rangaistus on enintään vuosi.

Sakon muuntorangaistus raukeaa, jollei sen täytäntöönpano ole alkanut kolmessa vuodessa lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä.

11 §

Tuomitun yhdyskuntapalvelurangaistuksen raukeaminen

Yhdyskuntapalvelurangaistus raukeaa samoin kuin sitä vastaava vankeusrangaistus.

12 §

Tuomitun rangaistuksen täytäntöönpanon raukeaminen eräissä tapauksissa

Jos *vankeusrangaistuksen, yhdyskuntapalvelurangaistuksen tai sakon muuntorangaistuksen* täytäntöönpano on keskeytynyt tai ehdonalaiseen vapauteen päästetty on määrätty menettämään vapautensa, täytäntöönpanon jatkamisessa on vastaavasti sovellettava *10 ja 11 §:n* säännöksiä. Määräaikaisen *vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntapalve-*

tuksen mukaan ja, jos useita rangaistuksia on niitä täytäntöönpannaessa laskettu yhteen, yhteenlasketusta rangaistuksesta jäljellä olevan ajan mukaan. Vanhentumisaika on laskettava keskeytymispäivästä ja, mikäli ehdonalainen vapaus on määrätty menetetyksi, siitä päivästä, jona menettämistä koskeva lainvoiman saanut päätös annettiin.

11 §

Tuomitun sakon täytäntöönpano raukeaa viiden vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. Jos muuntorangaistus on määrätty, on sakotetulla oikeus vanhentumisajan kuluttuakin maksaa sakko niin kuin siitä on erikseen säädetty. Mitä edellä on sakosta säädetty, koskee myös tuomittua uhkasakkoa.

12 §

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano raukeaa kymmenen vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. Jos menettämisseuraamus koskee sellaista esinettä tai ainetta, jonka sen erityisen laadun tai ominaisuuksien vuoksi ja muut asiassa ilmenevät seikat huomioon ottaen on syytä varoa joutuvan rikolliseen käyttöön, menettämisseuraamus ei vanhennu.

13 §

Sen estämättä, mitä edellä 11 ja 12 §:ssä on säädetty, saa täytäntöönpanon, jos sen to-

lurangaistuksen raukeamiseen johtava aika määräytyy jäljellä olevan rangaistuksen mukaan, ja jos useita rangaistuksia on niitä täytäntöönpannaessa laskettu yhteen, yhteenlasketusta rangaistuksesta jäljellä olevan ajan mukaan. *Aika* on laskettava keskeytymispäivästä ja, mikäli ehdonalainen vapaus on määrätty menetetyksi *tai ehdollinen rangaistus pantavaksi täytäntöön*, siitä päivästä, jona menettämistä *tai täytäntöönpanoa* koskeva lainvoiman saanut tuomio annettiin.

13 §

Tuomitun sakkorangaistuksen raukeaminen

Sakkorangaistus raukeaa viiden vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä, *jollei sakotetulle ole sitä ennen määrätty muuntorangaistusta*. Jos muuntorangaistus on määrätty, on sakotetulla oikeus *mainitun* ajan kuluttuakin maksaa sakko niin kuin siitä erikseen *säädetään*. Edellä sakosta säädetty koskee myös tuomittua uhkasakkoa.

Tuomittu yhteisösakko raukeaa viiden vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä.

14 §

Tuomitun menettämisseuraamuksen raukeaminen

Menettämisseuraamusta ei saa panna täytäntöön, kun kymmenen vuotta on kulunut lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. Jos menettämisseuraamus koskee sellaista esinettä tai ainetta, jonka sen erityisen laadun tai ominaisuuksien vuoksi ja muut asiassa ilmenevät seikat huomioon ottaen on syytä varoa joutuvan rikolliseen käyttöön, *menettämisseuraamuksen täytäntöönpano ei kuitenkaan raukea*.

15 §

Ulosmittauksen vaikutus

Jos 13 ja 14 §:ssä tarkoitettun täytäntöönpanon toteuttamiseksi on vanhentumisajan

teuttamiseksi on vanhentumisajan kuluessa toimitettu ulosmittaus, saattaa loppuun ulosmitatun omaisuuden osalta.

kuluessa toimitettu ulosmittaus, täytäntöönpanon saa saattaa loppuun ulosmitatun omaisuuden osalta.

14 §

Tuomittu sakko ja uhkasakko raukeaa tuomitun kuollessa. Täytäntöönpanon, jonka toteuttamiseksi on tuomitun eläessä toimitettu ulosmittaus, saa kuitenkin saattaa loppuun ulosmitatun omaisuuden osalta.

16 §

Kuoleman vaikutus täytäntöönpanoon

Sakkorangaistus ja uhkasakko *raukeavat* tuomitun kuollessa. Täytäntöönpanon, jonka toteuttamiseksi on tuomitun eläessä toimitettu ulosmittaus, saa kuitenkin saattaa loppuun ulosmitatun omaisuuden osalta.

15 §

Rikoksenteikijän tai muun menettämisseuraamuksesta vastuussa olevan henkilön kuoltua on seuraamus tuomittava kuolinpesän varoista, ellei menetetyksi tuomitsemisen *ilmeisesti* ole kohtuutonta.

Rikoksenteikijän tai muun menettämisseuraamuksesta vastuussa olevan henkilön kuoltua on seuraamus tuomittava kuolinpesän varoista, jollei menetetyksi tuomitsemisen olisi kohtuutonta.

Jos menettämisseuraamukseen tuomittu on kuollut, täytäntöönpano on kohdistettava hänen kuolinpesäänsä. Kuolinpesän osakkailla on kuitenkin oikeus *viimeistään* kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun tuomion täytäntöönpanemiseksi on ulosmitattu kuolinpesän omaisuutta tai sanottua omaisuutta on otettu valtion haltuun, saattaa jutun ensimmäisenä oikeusasteena käsitelleen tuomioistuimen ratkaistavaksi, onko täytäntöönpano raukeava siitä syystä, että menettämistä on *ilmeisesti* pidettävä kohtuuttomana.

Jos menettämisseuraamukseen tuomittu on kuollut, täytäntöönpano on kohdistettava hänen kuolinpesäänsä. Kuolinpesän osakkailla on kuitenkin oikeus kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun tuomion täytäntöönpanemiseksi on ulosmitattu kuolinpesän omaisuutta tai sanottua omaisuutta on otettu valtion haltuun, saattaa jutun ensimmäisenä oikeusasteena käsitelleen tuomioistuimen ratkaistavaksi, onko täytäntöönpano raukeava siitä syystä, että menettämistä on pidettävä kohtuuttomana.

Rikoksella saadun taloudellisen hyödyn menettämisseuraamusta ei saa hyödyn yksinkertaisen määrän ylittävältä osalta tuomita eikä panna täytäntöön menettämisseuraamuksesta vastuussa olevan tai siihen tuomitun kuolinpesän varoista.

17 §

Vanhentumisajan päätyminen

(uusi)

Vanhentumisaika päättyy sen alkamispäivää järjestysnumeroltaan vastaavaa päivää edeltävän vuorokauden päättyessä.

Viittaussäännös

(uusi)

Ehdollisen rangaistuksen raukeamisesta säädetään ehdollisesta rangaistuksesta annetussa laissa (135/1976).

Vanhentumisesta rangaistusmääräysmenettelyssä säädetään rangaistusmääräysmenettelystä annetussa laissa (692/1993). Riksesakon raukeamisesta säädetään rikesakomenettelystä annetussa laissa (66/1983).

Sotilalle ja muulle rikoslain 45 luvun alaiselle henkilölle tuomittavan kurinpitorangeistuksen vanhentumisesta säädetään sotilaskurinpitolaissa (331/1983).

9 luku

Oikeushenkilön rangaistusvastuusta

9 §

Vanhentuminen

Jos rikosentekijälle ei vanhentumisen vuoksi saa tuomita rangaistusta, ei myöskään oikeushenkilöä, jonka puolesta tai hyväksi hän on toiminut, saa tuomita rangaistukseen. Yhteisösakkoa koskevan vaateen lyhin vanhentumisaika on kuitenkin viisi vuotta.

Tuomitun yhteisösakon täytäntöönpano raukeaa viiden vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä.

(kumotaan, ks. 8 luvun 7 § ja 13 §:n 2 mom.)

48 luku

Ympäristörikoksista

8 §

Vanhentuminen

Muiden ympäristörikosten kuin ympäristörikkomuksen lyhin vanhentumisaika on kymmenen vuotta.

(kumotaan, ks. 8 luvun 1 §:n 4 mom.)

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 ____ . Rikoksiin, jotka on tehty ennen
tämän lain voimaantuloa, sovelletaan lain
6 §:n sijasta tuolloin voimassa olevia 8 lu-
vun 5 §:n säännöksiä.*

2.

Laki**yhdyskuntapalvelusta annetun lain 5 §:n 3 momentin kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

Täytäntöönpanon ajankohta

Yhdyskuntapalvelu raukeaa samoin kuin sitä vastaava vankeusrangaistus rikoslain 8 luvun mukaan.

(kumotaan, ks. rikoslain 8 luvun 11 §)

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .

3.

Laki**ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 8 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

Jos ehdollinen rangaistus on määrätty pantavaksi täytäntöön, on rikoslain 8 luvun 9 §:ssä mainittu aika laskettava täytäntöönpanoa koskevan lainvoimaisen tuomion antamispäivästä.

(kumotaan, ks. rikoslain 8 luvun 12 §)

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____